scen & FILM
Teaterförbundets tidning
NR: 2-2020

Ny rörelse i Mexiko kräver jämställdhet

Coronaviruset lamslår kulturen

Faktureringsföretag en gigantisk gråzon

Produktionsrabatter leder till tusentals nya jobb

Dansresidens når ny publik

Corona visar kulturbranschens sårbarhet

I skrivande stund står vi inför den största nedsläckningen av civilsamhället i modern tid. Det är förstås oerhört allvarligt för alla branscher, men den redan utsatta kultursektorn drabbas särskilt hårt.

Att teatrar, scenkonsthus, biografer och dansscener släcker ner samtidigt visar på hur sårbar kultursektorn är – vi arbetar med små eller obefintliga marginaler och de flesta verkar i otrygga anställningar eller som fakturerande uppdragstagare. Det här är en kris som får stora effekter under en begränsad tid, men den är så pass dramatisk att det krävs insatser för att infrastrukturen ska finnas kvar när situationen förbättras. Det handlar om att rädda livskraftiga företag i film- och mediabranschen och att säkerställa krisstöd till det fria scenkonstlivet och dess institutioner.

Samtidigt måste myndigheter agera snabbt för att enskilda konstnärer och medarbetare inom kultursektorn får ekonomisk kompensation för inkomstbortfallet. Förbundet har nära kontakt med ansvariga myndigheter och departement för att lindra konsekvenserna för våra medlemmar. Vi samverkar också tätt med övriga kulturorganisationer och fackförbund för kunskapsutbyte och samordning.

Ansvariga politiker har varit snabba att ta in kulturskaparnas erfarenheter av hur smittbekämpningen slår mot kultursektorn, men det framgår med all önskvärd tydlighet att vårt immunförsvar är kraftigt försvagat. Det måste till kraftfulla och riktade insatser på både kort och längre sikt. Det återstår ännu att se vilka åtgärder som kommer, men hittills ser vi att de paket som lagts fram träffar brett mot ett arbetsliv där tillsvidareanställningar är normen. Det träffar inte oss.

Vi i kulturbranschen har svagast skydd på arbetsmarknaden och oftast korta arbetsgemenskaper. Därför behöver vi branschspecifika lösningar som skyddar när vi faller mellan stolarna. Det är tydligt vad det betyder att vara medlem i en a-kassa, att vara medlem i ett fackförbund och att vara skyddad av ett kollektivavtal. Men det är också tydligt att de kulturarbetare som inte har något annat val än att ha ett eget företag måste få bättre tillgång till trygghetssystemen.

Vi måste även vara beredda på att det kan ta ett tag innan publiken kommer tillbaka till salongerna. Förbundet har valt att under en period lätta på villkoren för arbetsgivare att streama scenkonstföreställningar digitalt för att vi ska kunna behålla kontakten med publiken och där det är möjligt kunna framföra våra föreställningar.

Det är viktigt att vi gör vad vi kan för att det öppna samtalet, konst och kultur fortsätter vara en del av offentligheten även om vi inte kan samla publikgrupper. Vi är beredda på att vi tillsammans med arbetsgivarna kan behöva ta fram ytterligare lösningar för att rädda jobb och se till att hjulen fortsätter snurra.

Jag önskar att jag kunde ingjuta hopp och mod – för jag tror att det behövs – men det är ett väldigt allvarligt läge för många av våra medlemmar. Jag uppmanar alla att göra vad man kan för att ta hand om varandra och stötta dem som har det tuffast. Håll kontakten med varandra utan att utsätta er själva eller andra för risk och tveka inte att ta kontakt med förbundet för rådgivning och stöd. Med solidaritet och omtanke om din nästa kommer vi klara det här. Er konst och ert skapande på alla sidor av scenen och kameran är en ovärderlig del av vårt öppna samhälle. Jag längtar efter att vi alla får arbeta mot en publik igen. Och publiken längtar efter er.

SIMON NORRTHON
ORDFÖRANDE

Sören Vilks

PÅ OMSLAGET: **TUVA NORDELIUS/JELNEK.**
FOTO: **JENNIFER DROTZ RUHN**

scen & film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

scen & film – teaterförbundets tidning

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus.** Chefredaktör: **Magdalena Boman.**
Layout: **Magdalena Boman.**
Grafisk form: **Mu ab**
Återkommande medarbetare: **Gertrud Dahlberg, Ylva Lagercrantz Spindler, Gert Lundstedt.**
Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Jörgen Bergmark, Måns Clausen, Eleonor Fahlén, Bengt Fröderberg, Minna Krook, Aleksa Lundberg, Julia Reinhard, Mika Romanus.**

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.
e-post: magdalena@mboman.se,
webbsida:www.scenfilm.se
Besöksadress: Kaplansbacken 2A.
Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.
Annonser: **SB-Media AB,** Anders Jeppsson Tel: 08-545 160 76.
e-post: anders@sb-media.se
Tryck: **DanagårdLitho,** Ödeshög 2020.
Repro: **Cicero Tryck och media.**
ISSN 2001-5518
Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter
Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

PRODUCERAD MED 100% URSPRUNGSMÄRKT FÖRNYBAR EL
Tryck: DanagårdLitho, 2020
SVERIGES TIDSKRIFTER

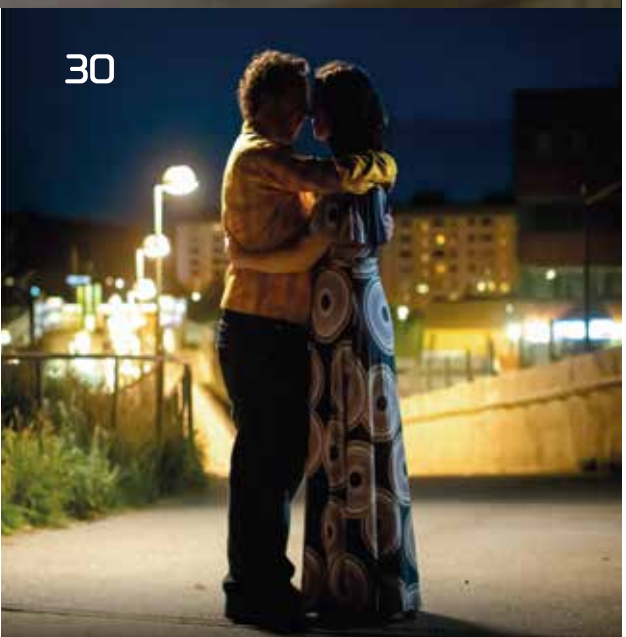

Innehåll nr 2-2020

4 MÅNADENS BILD
Dekormålare på Helsingborgs stadsteater: Katarina Cson Brandt.

9 FILMBRANSCHEN I SAMTAL OM HANDLINGSPLAN
"Det krävs samsyn och samarbete för att möta coronakrisen".

10 INTERVJU: SIMON RODRIGUEZ
"Jag får aldrig heta Fredrik eller Calle."

12 NYTT UNIKT AVTAL MED NETFLIX GER MER ERSÄTTNING
Regional filmpolitik har omformat svenska filmlandskapet i grunden.

14 TUMMEN UPP FÖR REGIONALA DANSRESIDENS
Danskompaniet Jelnek vill jobba nära sin publik.

18 KVINNOR GÖR MOTSTÅND MOT MANLIG DOMINANS
Alejandras filmer gör succé men möter motstånd i Mexiko.

24 ANLITADE FAKTURERINGSFÖRETAG - FICK ÅTERBETALA A-KASSA
Caroline krävdes på återbetalning av ersättningar från a-kassan.

29 KRÖNIKA: FRIDA ENGSTRÖM
Frigruppstänk höjer humör och moral.

30 "NÄR NÅGOT BLIR PRIVAT SAKNAS KONSTNÄRLIG FÖRHÖJNING"
Therese Hörnqvist om att spela sig själv i filmen *Spring Uje Spring*.

Nästa nummer kommer den 13 maj
Presstopp den 24 april

10 Simon Rodriguez. Foto: Micke Lundström.

14 På bild: Sara Johansson och Sara Nilsson från Kolko Ink.
Foto: Marie Bejstam.

18 Regissör Alejandra Márques Abella. Foto: Jonathan León.
Vid inspelningen av filmen *Las Niñas bien.*

30 Ur filmen Spring Uje spring. På bild: Uje Brandelius och Therese Hörnqvist. Foto: Johan Paulin.

Klockrent porträtt av en dekormålares yrkesliv

Privat

Namn: Katarina Cson Brandt.
Ålder: 55 år.
Yrke: Dekormålare på Helsingborgs stadsteater.
Det bästa med ditt yrke: Det är alltid nya och varierade arbetsuppgifter.
Aktuell: I ett samarbete med Malmö dockteater, *Ett Drömspel*, en variant i Helsingborg och ett på deras egna lilla scen.
Kulturupplevelse som inspirerar: Föreställningar på andra teatrar. Backa teater är alltid inspirerande. Deras uppsättnngar är alltid varma och viktiga, utan pekpinnar,nära och äkta, med viktiga och krångliga ämnen.

Penslar och en plastlåda med nödvändiga pinnar. Gasmask, slippapper och gröna snören för att kunna göra rutmönster och skala upp förlagor till kommande målningar. Förklädena är snyggt och prydligt placerade på var sin sida av dekormålaren Katarina Cson Brandts arbetsskåp.

– Den här bilden är så mycket av min yrkesidentitet. Det är ett klockrent porträtt av mig och mitt yrkesliv. Marknadsavdelningen tog bilden och publicerade den i ett säsongsprogram. Jag blev så stolt och glad, säger Katarina.

Till höger står målarpytsar med pigmentstark färgpasta. Idag är all färg vattenbaserad. Så var det inte när Katarina började jobba på Helsingborgs stadsteater under 90-talet.

– Då jobbade vår avdelning aningslöst med giftiga ämnen. Men vi var fler dekormålare på teatern, och hade en mycket större verkstad. Nu har vi flyttat till ett mindre och mer långsmalt rum där jag drar runt på min arbetsvagn för anpassa mig till rummet och dekorens storlek.

Det jobb Katarina är mest stolt över är dekoren hon gjorde 2015 till Elfride Jelineks *Vinterresa*. (Den lilla bilden till höger.)

– På bilden är målningen uppställd för första gången och vi njuter av att vi klarade av att göra den. Vi trodde inte vi skulle klara av utmaningen, eftersom vi hade mycket kort tid på oss. Vid det här tillfället är vi så nervösa för scenografen är på väg in och ska ge sitt omdöme om vårt arbete, säger hon och skrattar.

Katarinas viktigaste arbetsredskap är den shellack hon på egen hand tillverkar med shellakflingor och rödsprit.

– Shellack är världens bästa grej, det fäster på allt, och allt fäster på shellack. Jag klarar mig inte utan det.

MAGDALENA BOMAN

Erika Plant-Blomqvist

Emilia Bongilaj och Katarina Cson Brandt framför dekoren till *Vinterresa*.

Lisa Wikstrand

Mats Bäcker

Kritik mot stort antal praktikanter på GO

Åtta praktikanter på scenen. Det kommer publiken att möta när Göteborgsoperan sätter upp musikalen Cabaret i höst. Helt okej, menar arbetsgivaren. Inte alls bra, invänder fack och etablerade musikalartister.

När musikalen Cabaret nu för första gången sätts upp på Göteborgsoperans stora scen, är en intention att ännu inte färdigutbildade musikalartister ska ge extra liv åt föreställningen.

– *Cabaret* är normalt ett ganska litet kammarspel, men vi har en ambition att visa mer av Berlin runt omkring. Det är där vi har tänkt att praktikanterna ska vara delaktiga, medan våra utbildade musikalartister ska bära handlingen, förklarar Daniel Isakson, projektledare på Göteborgsoperan för SR Kulturnytt.

För Teaterförbundet för scen och film väcker sammansättningen av ensemblen frågor och kritik. Främst att antalet praktikanter är så pass stort. Men också om detta är ett sätt att dra ned på kostnader för både operan och utbildningarna.

– Vi behöver förtydliga vad det är som gäller angående praktikplatser. Det finns avtal och tidigare har antalet praktikanter inte varit något större dilemma i det här sammanhanget. Men de senaste åren har frågan blivit mer aktuell om hur många oavlönade personer som kan accepteras på en arbetsplats, säger Simon Norrthon, ordförande för Teaterförbundet för scen och film.

I *Cabaret* medverkar två lag om åtta praktikanter från Balettakademien och från Performing Arts School i Göteborg. Att de är så pass många är något som Göteborgsoperan ser som en del i sitt uppdrag att samarbeta med skolor och utbildningar.

Teaterförbundet för scen och film menar att en diskussion behövs om vilken typ av utbildning som ska ges utrymme för praktik på landets stora scener. Högskoleutbildningar, yrkesutbildningar eller andra kurser?

– För många praktikanter kan göra att de som är yrkesverksamma får svårt att försörja sig. Idag finns det en obalans i antalet utbildningar i förhållande till antalet arbetstillfällen, säger Simon Norrthon.

I vårens avtalsrörelse kommer formerna för praktikplatser att tas upp, liksom vilket antal som ska gälla. Målet för parterna – Teaterförbundet för scen och film och Svensk scenkonst – är att hitta en överenskommelse som gynnar både elever och branschen som helhet.

Cabaret har premiär 5 september. 82 föreställningar planeras fram till 30 april 2021.

PETER REHNFELDT

Fråga i förra numret:
Brukar du kolla om din arbetsgivare har kollektivavtal?

Ja 70 %

Nej 30 %

Pågick ett aktivt miljöarbete på din senaste arbetsplats?

*Svara **Ja** eller **Nej** på: www.teaterforbundet.se eller www.scenfilm.se*

BAROMETERN

Pågick ett aktivt miljöarbete på din senaste arbetsplats?

"Ja, det finns en miljömedvetenhet på teatern och på Gotland i stort"

Nora Ericsson, skådespelare, Gotland:

– Länsteatern är, som hela Gotland i stort, överlag duktiga på att sortera papper och plast. Vi har sorterat här på ön så länge jag kan minnas, och komposterat i kanske 15 år. Det är aldrig något tjafs. Det finns en miljömedvetenhet i huset och känns som om alla är noggranna, och vill att det går rätt till. Vi återanvänder det vi kan, både av second handkläder och virke. Sedan tvingas vi resa mycket med bil, eftersom vi inte har några tåg på Gotland.

"Ja, vi källsorterar på våra biografer numera"

Johan Lindell, skiftledare på Filmstaden, Helsingborg:

– Ja, det gör vi. Vi har källsortering på biograferna numera. Så direkt efter föreställning tar vi hand om sorterade sopor för matavfall, pant och plast. Plastsugrören har försvunnit och vi använder oss istället av papper. Dessutom har alla plastpåsar till lösgodiset tagits bort. Det enda vi inte löst än är locken till läsken, där har vi fortfarande plast.

"Ja, det blir mer och mer så, men vi kan bli bättre"

Sara Hogg, maskör, film:

– Det blir mer och mer så. På set har vi tagit bort plastmuggar. På den produktion jag är på nu, har alla i teamet fått var sin välisolerad termos att ha te, kaffe eller vatten i. Engångsprodukter försvinner mer och mer. Det är verkligen jättebra, för tänk hur mycket fika det går åt under en dag på set. För egen del försöker jag se till att alla mina produkter inte innehåller giftiga plaster och hormonstörande ämnen. Men vi kan bli ännu bättre. Fortfarande tar vi flyg ibland när vi måste, och har många bilar när vi ska ta oss till locations.

Halv miljard i krisstöd till kulturen

Två veckor efter att coronasmittan lamslagit kulturlivet sätter regeringen in ett krisstöd på 500 miljoner kronor. Pengarna kommer att fördelas genom expertmyndigheter på kulturområdet.
– Det här är en akutåtgärd, vi fortsätter följa utvecklingen för fler åtgärder, säger kulturminister Amanda Lind (MP).

Magdalena Boman

Regeringen sätter in ett stöd på en miljard kronor att fördelas mellan kulturen och idrotten med 500 miljoner kronor var, för att lindra effekterna av virusets spridning som gjort att evenemang ställts in över hela landet.

– Exakt hur pengarna fördelas är inte klart, men tanken är att de expertmyndigheter som finns inom kulturområdet ska stå för fördelningen. De har mest kunskap och vet vilka insatser som behövs, säger Amanda Lind.

Kulturrådet och Konstnärsnämnden är två av de bidragsgivande myndigheter som kommer att vara delaktiga. Genom dem ska stödet nå en lång rad aktörer, stora som små och även de frilansare som är avgörande för att kulturen ska kunna leva vidare, och som är extra utsatta på arbetsmarknaden. Statliga verksamheter som Operan, Dramaten och museer får inte del av just detta stöd.

– Det är viktigt att vi sätter in ett snabbt krisstöd, som är efterlängtat. Nu följer vi utvecklingen och fortsätter dialogen med kulturorganisationerna för fler åtgärder, säger Amanda Lind.

När det gäller reglerna för a-kassan och socialförsäkringssystemen är målet från kulturorganisationerna att fler organisationsformer ska omfattas, så att inte frilansare och egenföretagare drabbas lika hårt som i dagsläget.

– Vi vet om problemen och tittar vidare på förslagen för att kunna återkomma med besked, säger Amanda Lind.

Teaterförbundet för scen och film är delaktig i dialogen med myndigheterna, och med arbetsgivare och andra organisationer.

– Vi välkomnar satsningen. Det är bra att det kommer in pengar och även signaler om fortsatta åtgärder, säger Simon Norrthon, ordförande för Teaterförbundet för scen och film.

Att statliga institutioner inte omfattas av krispaketet kan tolkas som att de kommer få en egen tilldelning framöver. Det finns också en förhoppning om att besked om regler för a-kassan presenteras inom kort.

– Det som oroar mig är att privatteatrar och filmbolag kommer ha svårt att omfattas av regeringens krispaket till näringslivet eftersom de har så få tillsvidareanställningar. Jag vill ha tydliga besked att de kan nås av nya stöd till kulturen, säger Simon Norrthon.

Nu fortsätter dialogen för att pengarna ska fördelas rätt.

– Teaterförbundet för scen och film har också en nödhjälpsfond som kan ge tillfälligt stöd till de allra mest utsatta. Den ska vi göra mer synlig. Vi gör allt vi kan för att underlätta för våra medlemmar i den här situationen, säger Simon Norrthon.

PETER REHNFELDT

Hopp om lösning av konstnärers socialförsäkringar

Klys har fört samtal socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) för att tydliggöra hur konstnärers socialförsäkringsvillkor brister. Förändringar är på gång, menar ministern.

Socialförsäkringsminister Ardalan Shekarabi (S) tog i slutet av februari emot en Klys-delegation där Teaterförbundets direktör Mika Romanus ingick. Under en halvtimme fick representanterna förklara för ministern vad kulturskaparna saknar och behöver av social trygghet som andra yrkesgrupper redan har.

– Exempelvis att det behövs en rättvisare beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten, SGI, säger Klys verksamhetschef Ulrica Källén.

Bland annat vill delegationen att regeringen går vidare med den parlamentariska socialförsäkringsutredningens förslag om historisk sjukpenninggrundande inkomst, SGI. Frilansande kulturskapare måste kunna tillgodoräkna sig den totala inkomsten beräknat bakåt i tiden, det vill säga inkomster från både anställning och från frilansuppdrag som F-skattare om man är kombinatör. Det är på gång, förklarade socialförsäkringsministern, men en rad tekniska och juridiska frågor kvarstår att lösa.

Näringsdepartementet ligger dessutom i startgroparna med en utredning som ska granska egenföretagares socialförsäkringar. Att det är närings- och inte socialdepartementet som gör utredningen beror på att det är egenföretagare generellt som står i centrum.

– Vi har lämnat synpunkter på hur utredningen bör ta hänsyn till kulturarbetsmarknaden och begärt att få in en expert från vårt fält i den utredningen, säger Ulrica Källén.

Teaterförbundets Mika Romanus var också nöjd med mötet:

– Ett väldigt bra möte, och glädjande att socialförsäkringsministern svarade så snabbt på vår förfrågan, avsatte tid och tog emot. Det finns ett tydligt engagemang från hans sida kring de här frågorna.

Vid mötet var också en tjänsteman från kulturdepartementet med. Det visar att regeringen ser att den behöver samverka mellan de olika departementen i de här frågorna.

– Det allra mest glädjande var att han som socialförsäkringsminister ser en direkt koppling mellan att ha goda villkor och att verka i den fria konsten, och att det är en del i arbetet för demokratin.

GERT LUNDSTEDT

Konstnärer arbetar efter 67

Att ha en inkomst vid sidan av sin pension är vanligt bland äldre konstnärer. Mer än hälften har en arbetsinkomst efter 67 års ålder, vilket är betydligt fler än bland befolkningen i övrigt. Det visar en ny rapport från Konstnärsnämnden.

De flesta konstnärer går inte i pension på samma tydliga sätt som befolkningen i övrigt. De har ofta andra inkomster, utöver sin pensionsinkomst, och fortsätter vara verksamma i sitt yrke.

– Skillnaderna är stora mellan olika konstområden. Teaterkonstnärerna har högst arbetsinkomst, medan bild- och formkonstnärerna ligger lägst, säger Stefan Ahlenius, utredare på Konstnärsnämnden.

Den nya rapporten är den första i en serie som granskar de ekonomiska och sociala villkoren för äldre konstnärer. Målet är att se hur förändringar av arbetsmarknaden och pensionssystemet påverkar förutsättningarna att verka och leva.

– En viktig fråga är exempelvis varför konstnärerna fortsätter att arbeta efter 67 år. Är det frivilligt eller har det övervägande ekonomiska orsaker? säger Stefan Ahlenius.

Dagens pensionssystem kan föra med sig att arbetsinkomsterna blir ännu mer betydelsefulla för äldre konstnärer framöver. Systemet bygger på att ett långt arbetsliv kombinerat med tjänstepension ska ge en dräglig pensionsinkomst.

– Konstnärerna riskerar att missgynnas av det nuvarande systemet. De har ofta en bakgrund av långa utbildningar och lång etableringstid. Vi kan samtidigt se att antalet fasta anställningar sjunker och därmed också regelbundna tjänstepensionsinbetalningar, säger Stefan Ahlenius.

Än så länge har samtliga konstnärer som är 67 år och äldre delar av det gamla ATP-systemet, där inkomstpensionen beräknas på ett antal bästa inkomstår. Men personer födda efter 1953 kommer att få pension enligt det nyare systemet. För många av konstnärerna betyder det nya utmaningar.

– Ansvaret för pensionen flyttats i högre grad över till den enskilda individen. I takt med att allt fler blir näringsidkare ökar också ansvaret för de egna pensionsinbetalningarna, säger Stefan Ahlenius.

Statistiken i rapporten visar samtidigt en annan intressant aspekt. De allra flesta personer som går i pension tappar i ekonomisk förmåga efter 67 år. Det gäller dock inte konstnärerna i lika stor utsträckning. Delvis för att de haft jämförelsevis låga inkomster tidigare i livet. Men också för att de så ofta har arbetsinkomster efter att de fyllt 67 år.

Hela rapporten finns på Konstnärsnämndens hemsida.

PETER REHNFELDT

HALLÅ DÄR...

”Mitt motto är att vara på rull i Sverige”

Hallå där Kajsa Ravin, vad gör du just nu i ditt nya jobb som generaldirektör för Kulturrådet?

– Det har varit intensiva dagar sedan jag började. Jag har arbetat mycket med frågor kring coronasmittan och hur den kommer att drabba kultursektorn på kort och lång sikt. Viruset kommer att få stora följder för utövare, verksamheter, organisationer och inte minst för publiken. Jag hoppas att vi nu kommer att kunna följa de ekonomiska konsekvenserna genom uppföljning och en klok dialog.

Du började din karriär som handläggare för samtidskonst på Kulturrådet och nu återvänder du men med titeln generaldirektör. Hur kommer det sig att du tackade ja till uppdraget?

– Jag har i 20 år arbetat inom det kulturpolitiska fältet, först statligt och sedan kommunalt och regionalt på flera ställen i landet. Nu tar jag loopen genom det politiska systemet och återvänder till en nationell roll med insikter om hur nationella beslut landar lokalt och regionalt. Mitt uppdrag är att säkerhetsställa att Kulturrådets roll förblir central för utvecklingen av konst- och kulturliv i hela landet. Det viktigaste för mig är att stat, regioner och kommuner tillsammans ska kraftsamla och stärka kulturens förutsättningar tillsammans. Därför behöver formerna för samverkan utvecklas där samtliga samhällsnivåers bidrag och roll blir tydligt.

Du kommer närmast från uppdraget som kulturdirektör i Region Uppsala. Tidigare har du varit ansvarig för kulturen i Karlstads kommun och förvaltningschef för kultur och fritid i Gävle kommun. Berätta mer om din bakgrund.

– Jag började plugga konsthistoria i Florens, sedan i Göteborg och avslutade i Amsterdam. Konst- och museifrågor är mitt nörderi. Eftersom jag bott och pluggat utomlands betyder det europeiska perspektivet mycket för mig. Jag kommer från Sundsvall, min man från Värmland, vi bor i Gävle, nu jobbar jag i Stockholm, tidigare har jag jobbat i Karlstad och Uppsala. Det gör att jag känner mig hemma i många delar av landet. Mitt motto är att vara på rull i Sverige, resa omkring, möta människor ute i regionerna, driva närvarande samtal och uppleva kulturutbudet.

Hur är ditt intresse för scen och film?

– Jag gillar film och har tidigare ofta besökt filmfestivalerna i Göteborg och Rotterdam. Hemma i Gävle har jag ofta gått på Folkteatern. Framöver hoppas jag att kunna ta del av ännu mer scenkonst runt om i landet.

Vad ser du som den största utmaningen för kulturen?

– De ekonomiska utmaningarna är stora. Det är oerhört viktigt att hitta en ny publik för att göra det möjligt att kultur når alla i Sverige. Jag tror att det kräver andra arbetssätt. Vi måste prata om behovet av förändring för att de offentliga medlen ska användas på bästa sätt.

GERTRUD DAHLBERG

Coronavirusets följder slår hårt mot filmbranschen i hela världen. Notan för uteblivna intäkter kan landa på så mycket som 50 miljarder kronor ($5bn), enligt The Guardian.

Filmbranschen planerar en handlingsplan för att möta coronakrisen

Premiärer skjuts upp på en oviss framtid, med stora ekonomiska konsekvenser som följd, i Sverige exempelvis *Spring Uje spring* (regi: Henrik Schyffert). Detta i en kris som drabbar branschen i alla led, såväl produktionsbolag som distributörer, frilansande skådespelare och biografägare.

Till följd av coronapandemin vidtar nu även branschorganisationen Film- och tv-producenterna flera åtgärder för att stoppa de ekonomiska konsekvenserna för sina medlemmar.

Vid presstopp berättar Charlotta Denward, ordförande för film- och dramasektionen, att stämningen ännu så länge är förhållandevis lugn i branschen, men att många självklart är oroliga.

– För producenternas räkning för vi just nu samtal med såväl Filminstitutet som Teaterförbundet med flera parter, för att gemensamt ta fram en handlingsplan som kan minimera konsekvenserna. Det kommer ju att bli ekonomiskt kännbart för alla parter. Därför är det viktigt att vi jobbar solidariskt nu. Små bolag kan gå i konkurs, många frilansare riskerar att tappa jobb. Här blir både samsyn och samarbete viktigt, säger hon till Scen & Film.

– Även globala reserestriktioner och stängda gränser försvårar för de producenter som filmar utomlands. Det är ett allvarligt läge nu, men ingen panik. Vi försöker att överleva, men mycket blir ju skjutet på framtiden.

Film- och tv-producenterna har även valt att skjuta den årligt återkommande Riagalan på framtiden, med motiveringen: ”Vi vill inte skapa oro utan har valt att ta det säkra före det osäkra.”

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Läs mer om *Spring Uje spring* på sid 30.

Protester mot beslut att stoppa kultur i vården

Det stora kulturutbudet som erbjudits till patienter inom vården i Stockholm läggs ned. Teaterförbundet för scen och film kräver tillsammans med en rad andra organisationer att beslutet omprövas.

Regissören, skådespelaren och dramatikern Anna Mannerheim har under ett par år haft uppdrag som högläsare och har dessutom tidigare haft föreställningar och workshops på olika vårdinrättningar genom Kultur i vård och omsorg, som drivits av Stockholms läns landsting (numera Region Stockholm). När Anna hade kontakt med en handläggare om en fakturafråga, fick hon av en händelse reda på beslutet om nedläggning och att information låg på hemsidan.

– Det hade varit klädsamt om vi som har uppdrag inom Kultur i vården hade informerats först. För mig och många andra kommer det att innebära ett stort ekonomiskt avbräck, säger Anna Mannerheim.

Kultur inom vård och omsorg har i mer än 25 år erbjudits till patienter inom olika vårdinrättningar, allt från akut- och långtidssjuka barn till äldre inom geriatrisk vård. Årligen sker cirka 3 000 kulturmöten mellan kulturskapare och patienter.

– Jag har haft många fantastiska publikmöten och fått ett varmt mottagande. Det känns som jag kunnat göra skillnad för människor inom vården, framhåller Anna.

Att det beställningsbara utbudet ska försvinna har regionens kulturnämnd beslutat i sin verksamhetsplan. På regionens hemsida står att läsa: ”Kulturförvaltningen har lagt om sitt arbete med kultur och hälsa till att bli mer långsiktigt och komma fler patienter till gagn.” Men vad det faktiskt innebär är otydligt och ovisst.

– Jag läser mellan raderna att det här är ett sätt att spara pengar. Läggs verksamheten ned är det olyckligt av två skäl. Det ena är att att många kulturskapare går miste om viktiga inkomster. Men framför allt skulle det medföra att människor inom vården inte längre har möjlighet att möta kultur på plats. Det är i så fall ett uttryck för att kulturen betraktas som något mindre viktigt och reduceras till en liten krusidull, säger Simon Norrthon.

I början av mars tog en rad organisationer som representerar en stor del av kulturlivet i Stockholmsregionen initiativ till ett upprop som kräver en omprövning av beslutet och en dialog med Region Stockholm. Underskrivare är Sveriges musikskapare (Skap), Sveriges yrkesmusikerförbund (Symf), Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (Klys), Teaterförbundet, Musikcentrum Öst och Musikerförbundet. Uppropet har ställts till ordförande i Kulturnämnden i Region Stockholm Cecilia Elving (L).

Som svar på uppropet bjöd Region Stockholm in företrädarna till ett möte i Landstingshuset den 23 mars, vilket var efter denna tidnings presstopp.

– Jag hoppas att vi får svar på våra frågor och efter det ser vi hur vi ska driva det hela vidare för att återskapa kulturutbudet, säger Simon Norrthon.

GERTRUD DAHLBERG

”En icke-vit kropp är begränsande”

Simon Rodriguez har varit engagerad i såväl föreningen Tryck som sajten Kultwatch. Sedan mars är han ny styrelsemedlem i Teaterförbundet för scen och films normkreativa arbetsgrupp.

Ilska. Rädsla. Sorg. Glädje. Föreställningen *EQ* har blivit en succé på Kulturhuset Stadsteaterns barn- och ungdomsscen i Skärholmen. På scenen gestaltar Simon Rodriguez bland annat känslan av skam.

Men vilken känsla är han själv mest, privat? Svaret kommer tveklöst:

– Jag vill ju säga glädje. Det är inte alltid det är så, men jag är oftast ganska glad, utbrister han med ett stort leende när vi ses i foajén direkt efter dagens föreställning.

För en tid sedan valdes han in som ny styrelsemedlem i Normkreativa arbetsgruppen inom Teaterförbundet för scen och film ”som arbetar med att driva frågor för att främja mångfald och jämställdhet inom scen och film”.

Ett klokt val. För Simon Rodriguez är knappast en novis på området. Han har tidigare suttit i styrelsen för kulturföreningen Tryck, som består av kulturarbetare ur den afrikanska diasporan.

– Jag tog kontakt med Tryck när jag skulle skriva mitt examensarbete på Teaterhögskolan i Malmö. *Svartlistad* hette den och handlade om mina reflektioner under utbildningen och det problem jag har stött på i relation till min hudfärg.

Simon Rodriguez är uppvuxen i Tibro, men föddes i Colombia. Redan fyra månader gammal adopterades han. Teatern hittade han till genom sin kompis vars mamma jobbade som sömmerska på Göteborgsoperans scen i Skövde. Han förtrollades av teaterns förvandlingslekar.

Men med tiden har Simon Rodriguez erfarit att teaterns själva idé – det vill säga förvandling, att bli sin roll – ändå inte alltid tar bort det faktum att han är född i Sydamerika.

– En icke-vit kropp är begränsande, till skillnad från en vit som kan röra sig i alla rum och sfärer. Den tillåts göra mycket mer, även på en teaterscen, konstaterar han efter snart sex års erfarenhet av teater- och filmproduktioner.

Tillsammans med kulturskribenten Sara Abdollahi var han med och startade sajten Kultwatch för några år sedan: ”Kultwatch behövs för att aktivt ta kulturen mot en annan riktning och inte mot den rasistiska normalisering som samhället i övrigt befinner sig i”, skrev Simon Rodriguez på sajten 2014.

Behövs en sajt som Kultwatch även 2020?

– Ja, absolut. Det har skett en viss förändring men det går väldigt långsamt. Det är fortfarande väldigt tydligt vilka kroppar som tillåts och får möjligheten att berätta alla typer av berättelser. Oftast ser vi exempelvis den homosexuella rollen i en stödroll till den straighta huvudpersonen – eller att den icke-vita birollen alltid ska stå i relation till en vit persons berättelse. Det utelämnar väldigt många perspektiv och framför allt vissa berättelser.

Nu är du alltså också med i Normkreativa gruppen. Varför?

– Jag har alltid tyckt att det är väldigt viktigt och intressant med representationsfrågor, särskilt i relation till mitt yrke. Det är ett arbete som aldrig får stanna av.

Känner du ibland att du själv får roller utifrån hudfärg eller sexuell läggning?

– De senaste åren, och ju mer jag har jobbat, så har jag alltmer kommit bort från det. Men på film är det fortfarande väldigt typecastat. Jag får exempelvis aldrig heta Fredrik eller Calle.

Vilka typer av kränkningar i jobbet förekommer mest idag, tycker du?

– För mig personligen är det min hudfärg. Den kommer jag aldrig ifrån, den ser man alltid. Att jag är homosexuell kan jag däremot dölja på annat sätt. Rasism idag är ju väldigt utbredd, det är en polariserad debatt.

Blir du någon gång trött på att ständigt behöva driva frågan om representation, att inte bara vara skådespelare?

– Ja, ofta. Jag tänker samtidigt, att om jag nu jobbar med frågorna inom Teaterförbundet så blir det mer strukturellt, tar bort fokus från mig. På teatern, däremot, vill jag inte alltid vara representant för frågan. Jag har också blivit bättre på att säga att om ni vill lära er något om detta, ta in en föreläsare! Här är jag skådespelare.

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Ny kurs kring representation och vithet i vår. Läs mer på sid 27.

Namn: Simon Rodriguez.
Född: Bogota, Colombia.
Utbildning: Skara Skolscen 2010-2011, Teaterhögskolan i Malmö 2011-2014.
Roller i urval: *UBU* – Örebro länsteater. Regi Erik Holmström 2016 *Borders* – Malmö stadsteater & Cirkus Cirkör. Regi Tilde Björfors 2016. *The Laramie Project* – Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen, Regi Carolina Frände 2018. *Krilon* – Kulturhuset Stadsteatern, Regi Carolina Frände 2018. *Moppuppproret*– Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen. Regi Anna Vnuk 2019. *EQ* – Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen. Regi Maria Sundbom Lörelius. 2020.

Micke Lundström

Nytt unikt avtal för strömningstjänster

Netflix är den strömningstjänst som blir först med att ingå ett övergripande avtal med Teaterförbundet om upphovsrättsersättning. Många skådespelare och filmarbetare kan därmed få återkommande ersättning för sina insatser i Netflixserier.

Teaterförbundets rättighetsbolag har under lång tid förhandlat med Netflix och andra internationella strömningsbolag kring upphovspersoners ersättningar. Det har då gällt enskilda produktioner. Nu är ett generellt avtal i hamn där båda parter är överens om vad som ska gälla för serier som skapats av Netflix i Sverige.

– Vi är väldigt glada över att ha träffat en överenskommelse. Under förhandlingarna har båda parter visat ett stort engagemang för att nå en överenskommelse som vi hoppas ytterligare kan stärka det svenska kulturlivet, säger förbundets Ulf Mårtens, vd Rättighetsbolaget och chefsförhandlare för upphovsrättsfrågor.

För de medlemmar i Teaterförbundet som arbetar för Netflix kan avtalet ge upphovsrättsersättning i flera led. Först en inledande ersättning, sedan en rörlig ersättning som utgår från antalet strömningar, och till sist ytterligare ersättning om Netflix säljer produktionen vidare.

Men det handlar samtidigt om en marknad som förändras väldigt snabbt. Olika tekniska lösningar gör att produktionerna kan bli tillgängliga för publiken på helt nya sätt.

– Vi kan inte stå avtalslösa med en så stor aktör som Netflix. Det här är ett prövoavtal som kommer att utvärderas. Faller det väl ut så kan det ligga till grund för framtida överenskommelser eller justeras om så behövs. Det är än så länge ett stort steg att vi nu hittat en form för hur ersättningarna kan se ut framöver, säger Ulf Mårtens.

Det nya avtalet är bara ett av alla som Teaterförbundet för scen och film arbetar med när det gäller upphovsrättsersättningar. Sammanlagt fördelas mer än 121 Mkr varje år till rättighetshavare genom ingångna avtal. Främst via rättighetsbolaget men också genom organisationerna Copyswede och SAMI.

PETER REHNFELDT

Produktionsrabatter leder till fler jobb

Om produktionsrabatter införs i Sverige ökar svensk film- och dramaproduktion markant, 6 000 nya jobb kan komma att skapas inom loppet av tre år. Det menar Film i Väst.

Den tidigare producenten, numera filmkommissionär på Film i Väst, Fredrik Zander, har gjort en rapport i syfte att tydliggöra vad produktionsrabatter kan resultera i – om de kommer på plats i Sverige.

Det förslag som finns idag innebär att film- och tv-produktioner får 25 procents rabatt på sina kostnader om de förlägger inspelningarna i Sverige. Totalbudgeten är beräknad till 300 miljoner kronor per år i form av ett riktat, icke återbetalbart stöd åt film- och tv-branschen. Stödet är automatiskt efter godkänd ansökan, och kan betalas ut till både svenska och internationella produktioner.

– Införs rabatter leder det till en markant produktionsökning, i det närmaste en fördubbling av produktionsvolymen. Vi räknar med att volymen av landets film- och dramaproduktion ökar med 1,5 miljarder kronor, menar Fredrik Zander.

Om rabatterna inte införs, händer det motsatta. Då kommer andelen produktioner som flyttar utomlands successivt att öka på grund av produktionsfördelar.

– Vi ser även att produktionsrabatter kan leda till prisökningar över hela ledet på film- och tv-området. Det är något som branschen behöver, om man ser till vilka marginaler som produktionsbolag och distributörer har idag. Våra svenska produktionsbudgetar har extremt små marginaler, vilket är ett skäl till att många söker sig utomlands för att få del av andra länders produktionsincitament.

Idag råder en kapacitetsproblematik på film- och tv-området. Fredrik Zander konstaterar att, förutom att branschen behöver utbilda folk i nyckelpositioner med specifik kompetens, så kan branschen komma att behöva ta in kompetens från andra närliggande delar av arbetsmarknaden.

– Om produktionsrabatter införs i Sverige får branschen en stabilare bas, med tydliga och långsiktiga satsningar inom film- och tv-branschen. Det innebär att vi får se investeringar från näringsliv i infrastrukturteknik, byggda på affärsmässiga beslut, konstaterar Fredrik Zander.

När Frankrike 2016 reformerade sitt nationella och regionala produktionsrabattsystem ledde det till att antalet franska produktioner som tidigare förlagts utomlands halverades, samtidigt skapades 30 000 nya jobb i den franska film- och tv-branschen.

– Frankrike är ett större filmland, reformen ökade produktionsvolymen med hisnande 622 miljoner euro. Men exemplet ger ändå en indikation på vad som kan ske med tillväxtpolitiska insatser, säger Fredrik Zander.

Den 11 mars ordnade riksdagen en hearing kring produktionsincitament. En enad filmbransch menar att det kommer att bli allt viktigare att dessa rabatter införs i Sverige, inte minst med tanke på att konkurser hotar produktionsbolag i samband med coronapandemins framfart.

MAGDALENA BOMAN

Doris Film fyller 20 år

Doris Film firar 20 år och ger ut boken ***Final Cut – att göra en Doris****. Samtidigt belönar föreningen filmaren, konstnären och illustratören Anna Erlandsson med årets Dorispris.*

Ines Sebalj

Dorisfilms styrelse: Lisa Lindén, Lis Svensson Brandberg, Annika Hellström, Aase Högfeldt.

Efter 20 år gör den göteborgsbaserade föreningen Doris Film ett slags avslut. Boken *Final Cut – att göra en Doris* (Korpen förlag) beskriver hur nätverket växer fram, hur en grupp handlingskraftiga kvinnor går från ord till handling och skriver världens första feministiska filmmanifest. Ett manifest som kräver jämställdhet både bakom och framför kameran. De bildar en ekonomisk förening och bestämmer sig för att göra egna filmer.

– 2004 gick vi ut med en manustävling, folk skickade in förslag anonymt och vi fick in 400 manus. Vi började med att göra tre kortfilmer, året därpå gjorde vi två till. 2006 fick vi in nya manus och gjorde ytterligare två kortfilmer. Alla mellan tre och 15 minuter, berättar Lisa Lindén, genusvetare, dramaturg och författare till boken.

Anna Erlandsson gjorde den åttonde filmen *Doris*. Ett beställningsverk som binder ihop alla kortfilmerna till en helhet. Den handlar om en städerska som jobbar på Svenska filminstitutet.

– Alla filmer blev klara 2009. Eftersom vi inte lyckades få finansiering för hela Doris-projektet från Svenska filminstitutet så har varje film gått igenom samma nålsöga som andra filmer som söker stöd hos SFI. Jag skrev en filmhandledning, vi har träffat pedagoger men vi har även rest runt internationellt för prata om film och jämställdhet, säger Lisa Lindén.

Utöver kortfilmerna har Doris Film också producerat en spelapp. Den blev klar för ett år sedan och vänder sig till barn mellan nio och 12 år. Spelet är gratis och kan spelas på engelska och svenska.

– Idén väcktes när jag såg ett av mina barn spela så stereotypa spel så vi bestämde oss för att försöka nå dessa åldersgrupper med en uttrycksform som ligger dem nära. Vi ville ge dem ”nya bilder” utan kommersiella intressen, våldsinslag eller stereotypa könsroller.

2011 togs projektet in på Högskolan i Skövde, av Jenny Brusk, ansvarig för programmet på dataspelsutvecklingen, hon gav förstaårsstudenterna möjlighet att skapa ett spel utifrån Dorismanifestet. Det blev ett lyckokast. Högskolan utvecklade dessutom ett eget nätverk, Donna, i syfte att öka kvinnors representation inom utbildningarna. Spelet, som lanserades förra året heter *Alex & alkemistens hemlighet* och hittills har laddats ner 7 000 gånger världen över.

– I år är tionde gången som Dorispriset delas ut. Vi fyra som jobbat kvar i Doris ser det som ett slags avslut. Personligen har det känts viktigt att få sammanfatta den här tiden, inte minst utifrån aspekten att göra kvinnors arbete synligt. Ingen har jobbat heltid med detta, alla gör annat. Nu måste nytt blod in. Då kan det bli ett avstamp till något nytt. Vi lämnar över stafettpinnen till andra.

MAGDALENA BOMAN

- Årets Doris och filmgeni går till Anna Erlandsson med motiveringen: ”att hon har en alldeles särskild humor och tonalitet som dominerar i alla hennes uttryck”... ”Årets Doris ger oss med sina bilder nya perspektiv som behövs i vår samtid”.
- Dorispriset har genom åren gått till flera olika yrkesgrupper. Doris Film har följt årets pristagare, Anna Erlandsson, under många år. Med filmen *Doris* fogar filmaren ihop sju egensinniga kortfilmer med ett starkt kitt.

Kvinnliga filmarbetare stöds via Ewa-projektet

Nätverket EWA hjälper Filminstitutet med att synliggöra kvinnliga filmarbetare runt om i Europa.

EWA står för European Women´s Audiovisual Network (Europeiska kvinnors audiovisuella nätverk). Nätverkets uttalade mål är att samla professionella kvinnliga filmskapare i Europa och verka för att de dels får bättre tillgång till finansiering, dels möjligheter att yrkesmässigt arbeta med film i Europa.

Nätverkets fysiska adress är i franska Strasbourg, där två av fyra kvinnor i ledningen finns, de två andra är stationerade i Bryssel och Barcelona.

EWA har funnits i tio år och har sedan 2016 stöd från Svenska filminstitutet för att främja internationellt och interkulturellt utbyte och samverkan, och bedriva jämställdhetsarbete för kvinnor i filmbranschen. Förra året fick nätverket 250 000 kronor från Filminstitutet.

– Det började med att EWA 2016 gjorde en genomlysning av hur jämställdheten i filmbranschen såg ut i de europeiska länderna. Den första egentliga statistikräkningen på europeisk basis, där vi inte bara bidrog med pengar utan också ganska många arbetstimmar, säger Filminstitutets vd Anna Serner.

På hemsidan skriver nätverket att de erbjuder sina medlemmar stöd, forskning och program för att stärka yrkeskarriären.

I SFI:s uppdrag ingår att driva på dels svensk film internationellt, dels internationella relationer och internationellt utbyte. Därav sker ett samarbete med andra organisationer.

– EWA erbjuder ett starkt nätverk och utbildning, och synliggör kvinnligt skapat innehåll, säger Anna Serner.

I april beslutar Svenska filminstitutet om EWA får nya pengar för 2020.

GERT LUNDSTEDT

Dansresidens ger nya kontakter och stärkta relationer

Det satsas alltmer på dans utanför storstäderna. Med regionala dansresidens byggs långsiktiga relationer, och danskonstnärerna ges möjlighet att träffa en bredare publik.

Sedan 2016 driver Riksteatern regionala dansresidens, som en följd av det utökade dansuppdrag de fick av regeringen 2015.

Under perioden 2018 – 2020 satsar de på att utveckla och etablera residens i nordöstra delen av Västra Götaland, som en del av en överenskommelse mellan Västra Götalandsregionens kulturnämnd och Riksteatern.

Ambitionen är att etablera nya kontakter och stärka relationen med arrangörer, danskonstnärer och publik, i ett ömsesidigt kunskapsutbyte. Kort sagt, bygga ett slags hållbar och platsspecifik infrastruktur för dansen utanför storstadsregionerna.

Koko/kommunkoreograf fungerar i grunden på samma sätt: att en hel kommun och en dansgrupp (alternativt en enskild koreograf) samarbetar långsiktigt, i detta fall under ett år.

– Det är en jättefin och lyckosam form, både för grupperna och kommunerna. Just för att man skapar relationer över tid, säger Camilla Luterkort, enhetschef för dans och cirkus på Region Stockholm som också var med och startade Koko.

Koko var ursprungligen ett treårigt interregionalt projekt som sjösattes 2016, med utvecklingsmedel från Kulturrådet. Ansvariga för genomförandet var DIS/Dans i Stockholms stad och län (idag Region Stockholm Dans Cirkus).

2018 anslöt sig också Kultur i Väst/Västra Götaland till projektet, med Mölndals kommun som samarbetade med Embla dans & teater.

Men koko lever vidare. Förutom fortsatt i Västra Götaland – nu med hjälp av utvecklingspengar direkt från Kulturrådet – även i Norrtälje kommun som har ett samarbete på gång med danskompaniet ReAct! vilket stöds av såväl Norrtälje kommun som Region Stockholm Dans Cirkus.

För kommunen innebär Koko att man går ifrån beställarens roll och istället aktivt samarbetar med danskonstnärerna. De

Jennifer Drotz Ruhn

Karla Búcaro i föreställning av Jelnek.

erbjuds i sin tur replokaler, nya samarbetspartners och sammanhang, medan invånarna får ta aktiv del av dans i en bred bemärkelse, under ett helt år.

Några exempel på genomförda Koko-projekt är *Lunchbeat* för högstadiet, *Perrongdans* (på tågstationer) och *Rörelsebibilotek* (dans på bibliotek).

Samarbetet med invånarna passade danskompaniet Jelnek ovanligt bra. Under 2018 var de Koko/kommunkoreografer i Huddinge kommun. Några projekt som de genomförde var *Dansa/snacka*, en drop in-verksamhet för mellanstadiebarn. Vidare gjorde de en flashmob, med 80 medverkande dansare från fem olika föreningar i Huddinge. I slutet av året möttes föreningarna som aktörer i dansfilmen *Kakel*, i samarbete med filmaren Jennifer Drotz Ruhn.

Dansaren, koreografen och pedagogen Lovisa Wallerström, i danskompaniet Jelnek, berättar om ett alltigenom lyckat år.

– Vi är väldigt intresserade av ett pedagogiskt perspektiv i vår verksamhet och vill jobba nära vår publik – och utbilda den i scenkonst. På så sätt var det verkligen en lyckträff mellan oss och kommunen som just hade en tydlig önskan om att vi skulle samarbeta med föreningslivet i Huddinge.

Jelnek uppskattade också hur de, tack vare kommunens kontaktpersoner, snabbt kunde få tag på rätt lokal och målgrupp för rätt projekt.

– Regional förankring är oumbärligt för att nå ny publik på en ny plats. Men det tar tid och mycket resurser för en enskild scenkonstnär att bedriva. Genom vår kontaktperson på kommunen fick vi direkt kontakt med de eldsjälar som hade stora kontaktnät i kommunen och kunde hjälpa oss att nå ut och hitta deltagare till vår verksamhet.

Varför är det viktigt att jobba regionalt med dans?

Danskollektivet Kolko ink med föreställningen *Rundgång*.

– Det handlar om att konsten ska nå alla, inte bara storstäder, innerstad och medelklass, att vi får scenkonst som representerar hela Sverige och alla socioekonomiska grupper. Och såklart för att konst och kultur ger livskvalitet, säger Lovisa Wallerström.

För Camilla Luterkort är förhoppningen att ständigt ha ett Koko på gång i varje region.

– Just nu har vi inte mer statliga medel för projektet, men vi hoppas på att regionerna själva kan bidra framöver.

Har ni kunnat mäta om intresset för dans har vuxit i de kommuner som haft en Koko?

– Nej, men vad jag ser redan nu är att dansgrupperna har återknutit till kommunerna. Intressant är också att ju längre en grupp stannar i kommunen, ju fler hör av sig och vill veta mer om projektet. Koko har blivit relationsbyggande!

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Dansresidens på många håll i landet

- Under åren 2016–2018 drev Koko/kommunkoreograf projekt i Haninge (danskollektivet Kolko ink), Upplands-Bro (koreografen Ingrid Olterman Dans), Botkyrka (Juck) och Huddinge kommun (danskompaniet Jelnek)
- Utöver Riksteaterns och Kokos regionala residens bedrivs det kontinuerligt mer platsspecifika dansresidens på många håll i landet.
- Ett aktuellt exempel är just nu Norrlandsoperan som under året samarbetar med Marit Shirin Carolasdotter. Tillsammans med Tärnabys konstnärliga team jobbar hon just nu med verket *Of itself: in itself*, i ett utbyte mellan samer, svenskar och ainufolket från norra Japan. Världspremiär på Norrlandsoperan 2021.
- Under 2020 bedriver Konstnärsnämnden dansresidens på fyra svenska orter: i Göteborg i samverkan med Danscentrum Väst, i Malmö i samverkan med Danscentrum Syd och i Östersund i samverkan med Estrad Norr samt i Stockholm i egna dansstudion.

Delar av SKH verksamhet flyttar

SKH, Stockholms konstnärliga högskola, lämnar sina administrativa lokaler på Linnégatan. Istället flyttar denna del av verksamheten nu in på Valhallavägen 189, där institutionerna för film och media samt scenkonst finns sedan tidigare. De verksamheter som berörs är ledning, förvaltning och forskning.

Dans och Cirkushögskolan, Operahögskolan och Stockholms dramatiska högskola samlas nu även under namnet Stockholms konstnärliga högskola.

Filmpedagogiskt paket underlättar för skolor

Filminstitutet har tagit fram ett nytt undervisningspaket som riktar sig till skolor.

Ambitionen är att det ska underlätta undervisningen om nationella minoriteter. Filmer som ingår i paket är Amanda Kernells *Sameblod*, Åke Sandgrens *Kådisbellan* och Nanna Huolmans *Kid svensk*.

Dessa skulle ha visats på BUFF (Barn- och ungdomsfilmfestivalen) i Malmö 21–27 mars, som på grund av coronapandemin ställdes in.

Carl Thorborg

Ur Kungliga operans *Valkyrian*.

Kungliga Operan satsar fortsatt på digitalisering

Kungliga Operan har lanserat en ny gratistjänst: Operan Play. Detta som en del av en fortsatt digital satsning: ”Det är helt i enlighet med de nationella kulturpolitiska målen där alla ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet”, skriver de i ett pressmeddelande.

På grund av coronaviruset flyttar kulturen ut på nätet. Kungliga Operans första föreställning som sändes live inför tomma stolar i salongen var Richard Wagners *Valkyrian*. Aktuella operor att ta del av via playtjänsten är *Short Stories II*, *Madama Butterfly* och *Eskapist*. Kommande är exempelvis en intervju med Mats Ek: *Meet the Choreographer – Mats Ek*.

Etniska minoriteter mer synliga i brittisk tv

I Storbritannien är etniska minoriteter fortsatt underrepresenterade bakom kameran, men överrepresenterade framför den. Rapporten baseras på en granskning av fem tv-kanaler och omfattar 30 000 tv-produktioner mellan 2018 – 2019. Exempelvis var bara åtta procent av tv-regissörerna från etniska minoritetsgrupper, skriver Sveriges Radio Kulturnytt.

Konstnärsnämnden inbjuder till sakråd

Konstnärsnämnden har fått regeringsuppdraget att kartlägga digitaliseringens konsekvenser för konstnärer. Som ett led i arbetet bjuder de nu in till sakråd. Detta äger rum i maj, i samverkan med upphovsrättsorganisationerna inom de olika konstområdena, däribland Klys och Patent- och registreringsverket. Fokus ligger på hur konstnärerna bättre ska nyttja, tillvarata och säkerställa rättigheterna till sina verk.

Ny scenkonstfestival i Malmö

I mars gick den första upplagan av *Eareye* av stapeln i Malmö, en ny scenkonstfestival på temat rörelse och ljud. Bakom initiativet stod koreografen Alma Söderberg som under tre dagar (5-7 mars) ansvarade för totalt 14 programpunkter på Inkonst i Malmö. Festivalen är tänkt att bli ett årligt återkommande evenemang.

Konstnärsnämnden ger uppskov för beviljade stipendier

Med anledning av Coronaviruset ger Konstnärsnämnden uppskov för dem som har beviljats stipendium. Det gäller resebidrag, bidrag till internationellt utbyte eller ”projektbidrag som innefattar resa och med anledning av Coronaviruset vill skjuta upp resan”. För att beviljas uppskov måste aktuell handläggare kontaktas.

Nytt lagförslag om upphovsrätt väcker förhoppningar

Senast före midsommar läggs ett förslag fram till ny svensk upphovsrättslagstiftning. Det är regeringens besked, berättar Ulrica Källén, verksamhetschef på Klys (som samlar konstnärliga och litterära yrkesutövare) där Teaterförbundet är en av totalt 14 medlemsorganisationer.

– Vi har nära kontakt med departementet och uppvaktade i februari justitieministerns statssekreterare Catharina Espmark. Just nu jobbar vi med att få så bra skrivningar som möjligt när det gäller genomförandet av de så kallade transparensreglerna, artiklarna 18 - 23.

Varför är de viktiga?

– För att vi genom de reglerna kan stärka kulturskapares avtalsställning, och ge dem möjlighet att få skäliga ersättningar.

Vidare, understryker Ulrica Källén, är reglerna viktiga för att ge kulturskaparna möjlighet till insyn i hur deras verk och prestationer används, inte minst online.

– Reglerna ger möjlighet att omförhandla och jämka ett avtal och få det prövat i en tvistelösning, liksom att kunna återkalla sina rättigheter, om de inte används, säger Ulrica Källén.

När väl lagförslaget läggs fram blir det en remissrunda. I juni 2021 ska lagstiftningen vara på plats.

– Från Klys vill vi att reglerna ska gälla retroaktivt så att även avtal som träffats innan 2021 omfattas. Och att de ska vara indispositiva i svensk lagstiftning, det vill säga tvingande. Det gör att motparten inte kan förhandla bort reglerna, vilket är möjligt i svensk upphovsrätt idag.

Mycket återstår att göra menar Ulrica Källén. Hon är mitt uppe i att planera ett seminarium om EU:s upphovsrättsdirektiv i Almedalen i sommar. Men redan samma eftermiddag som Scen & film träffar henne har hon ett möte med Miljöpartiets Anna Sibinska i kulturutskottet. Ett viktigt möte. Samtliga av Miljöpartiets europaparlamentariker röstade nämligen emot EU:s upphovsrättsdirektiv när det röstades igenom förra våren.

Pontus Lenke på Teaterförbundets Rättighetsbolag arbetar också med frågan och har höga förhoppningar på den nya lagstiftningen.

– Ja, direktivet är verkligen ett steg i en ny riktning. I en tid av förändrad mediekonsumtion står transparensfrågan högt på agendan för att vi ska kunna säkerställa att våra rättighetshavare får den ersättning de har rätt till, särskilt i relation till de stora och nya mediedistributörerna.

GERT LUNDSTEDT

”I Mexiko är vi indoktrinerade av den manliga blicken”

Jonathan León

– Sexuella trakasserier är en arbetsmiljöfråga, vi ber inte om det omöjliga, vi vill bara få göra vårt jobb ifred.

Det säger Alejandra Márquez Abella, en av Mexikos unga och uppmärksammade kvinnliga regissörer.

Jonathan León

Vi har stämt träff på ett torg i den välmående stadsdelen Roma och Alejandra berättar att producenten bakom hennes första film *Las niñas bien* även producerat den hyllade Netflixfilm som bär stadsdelens namn.

Alejandra Márquez Abella är en av flera unga, kvinnliga mexikanska regissörer som uppmärksammats internationellt under de senaste åren. Hon säger att det som kännetecknar hennes filmer är att de handlar om makt, att huvudkaraktärerna är kvinnor, som är svåra att tycka om.

– Mina karaktärer är komplexa och inte så älskvärda. Eftersom Mexiko är ett land där machokulturen tar sig starkt uttryck, även i det estetiska, ser vi sällan den typen av kvinnliga karaktärer. Vi är så indoktrinerade av den manliga blicken att folk har lättare att känna sympati för en manlig seriemördare än en dålig mor, säger Alejandra och räcker en brödbit till sin tio månader gamla dotter Marisa som sitter i sin vagn och bankar med en sked i bordet.

Alejandra Márquez Abella säger att det motstånd som hon mött som kvinnlig regissör i Mexiko framför allt handlat om innehållet i hennes filmer.

– När man vill berätta om kvinnliga erfarenheter blir man ofta ifrågasatt av män som tycker att historien är irrelevant och ointressant. De som fattar besluten, finansiärer och producenter, är ju huvudsakligen män.

Alejandra Marquez Abella t.v på bilden är regissör och manusförfattare. Hennes filmer *Las Niñas bien* (2018) och *Semana Santa* (2015) har vunnit flera priser på filmfestivaler i Mexiko och internationellt. För närvarande arbetar hon med en ny långfilm som har arbetsnamnet "*La triste*". Fotot är från inspelningen av *Las Niñas bien.*

Även inom fackförbunden finns få kvinnor i maktpositioner och det är delvis därför man har haft svårt att hantera frågan om sexuella trakasserier inom branschen, menar Alejandra.

– Jag är fackansluten och funderar mycket över hur facket bör agera i olika frågor. För att problemet med sexuella trakasserier ska lyftas behöver fackförbunden få in fler perspektiv och man behöver skaffa sig mer kunskap om genus och strukturer kopplade till kön.

Alejandra Márquez Abella är en del av rörelsen *Ya es hora* ("Det är dags") som formades av kvinnor inom filmindustrin efter Metoo. Ett av rörelsens syften är att lyfta fram kvinnors berättelser. Det är också en av hennes egna hjärtefrågor. I sin kommande film *La triste* berättar Alejandra historien om sin farmor som lämnade hembyn i Mexiko för att resa efter sin make som flyttat till Chicago för att försörja familjen. Hon anlände tillsammans med åtta barn bara för att inse att mannen skaffat en ny familj.

– När jag pratade med min pappa om den här historien sa han att det var kärleken som drivit farmor att följa efter sin man. Han hade inte ens reflekterat över vad det innebar att leva som ensamstående åttabarnsmor i ett litet religiöst samhälle i Mexiko under den här tiden. Han förstod inte att hon var tvungen att resa för att försvara sin heder. Det är ett exempel på hur mäns och kvinnors perspektiv också speglar deras skilda livsvillkor och den skeva maktbalansen mellan könen, säger Alejandra Márquez Abella.

Tv-teknikern och bildproducenten Laura Miranda träffar jag på hennes arbetsplats, kanalen Televisa, som har en av sina byggnader i centrala Mexico City. När jag kommer in i foajén möts jag av en manlig kommunikatör som vill visa mig runt mig i lokaler-

Lina Rosengren

Laura Miranda är bildproducent, tekniker och tv-tekniker på kanalen Televisa. Hon började sin karriär på en lokal tv-station som 17-åring och kom till Televisa 1985. Under sin karriär har hon ansvarat för tekniken vid flera stora tv-sända arrangemang som VM i fotboll och OS.

na. Den påtvingade rundturen går genom studios och kontrollrum. Laura Miranda går tyst bredvid. Varken jag eller hon får en syl i vädret.

Till slut tar hon mig åt sidan och föreslår att vi ska gå ut på gatan för att genomföra vår intervju ostört. När vi kommer ut blir min första frustrerade fråga: vilka strategier har du använt dig av för att ta sig fram i en mansdominerad bransch, i ett mansdominerat samhälle?

– Du lär dig leva med det, att undvika konflikter och göra det bästa av situationen. Är du duktig på ditt jobb så får du också mer frihet som kvinna. Jag är skicklig på mitt arbete och det har gjort att jag får följa med när det är fotbolls-VM eller OS. Många manliga tekniker vill åka men de är inte lika erfarna som jag. På det sättet är jag tacksam för de möjligheter jag fått genom att jobba i det här företaget.

Laura Miranda började jobba med lokal-tv redan som sjuttonåring. Hon drömde om att bli redigerare men när hon kom till Televisa 1985 fick hon veta att de bara anställde manliga redigerare på kanalen. Istället fick hon lära sig enklare grafik för att göra namnskyltar till programmen.

– Det blev min ingång. Det var ganska jobbigt i början. Mitt jobb värderades inte särskilt högt och nästan alla som jobbade här var män som antingen raggade eller skulle beskydda mig.

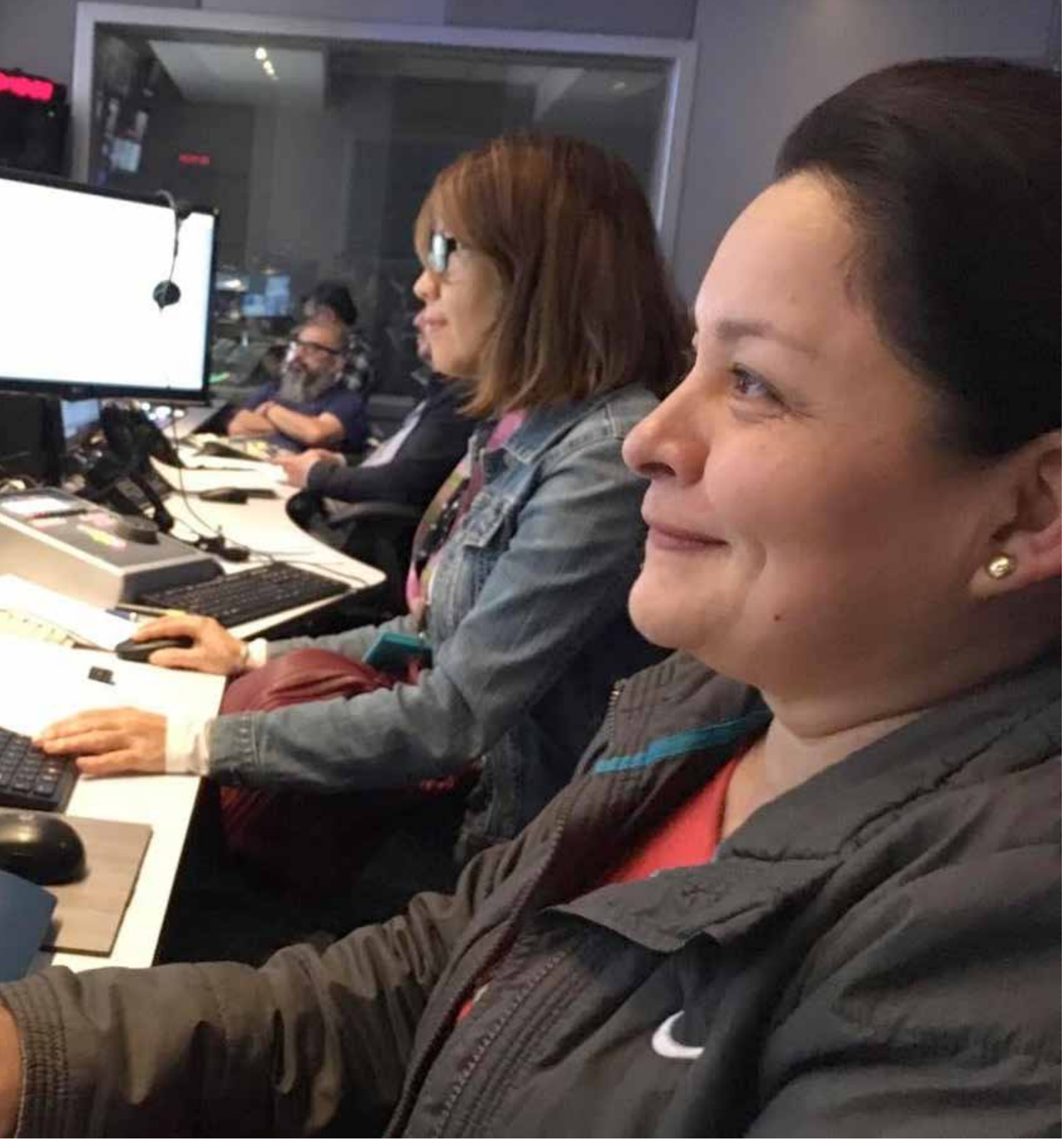

Lina Rosengren

Men trots de jobbiga åren är Laura Miranda idag glad över att hon som kvinna tvingades gå den långa vägen.

– Jag har haft många olika uppgifter på kanalen och det gynnar mig nu när globalisering och ekonomisk kris gjort att de tvingats sparka en massa folk. Nu vill de ha sådana som kan många olika delar av produktionen och det kan jag.

Idag är 20 procent av de anställda på kanalen kvinnor och de finns i alla yrkesroller. Under de senaste två åren har Televisa inlett ett arbete för att motverka sexuella trakasserier på arbetsplatsen och det har hänt att personal fått lämna företaget på grund av trakasserier, berättar Laura Miranda.

– Tidigare var det många av mina kvinnliga kollegor som mådde dåligt eftersom deras kontrakt hängde på om de var tillgängliga för chefer och kollegor men företaget har börjat bestraffa den typen av beteende. Nu finns ett nummer som man kan ringa för att anmäla den här typen av händelser anonymt och det har hänt att personer blivit uppsagda till följd av sådana anmälningar.

Jag frågar vad hennes upplevelse av facket är, har de bidragit till att förändra kvinnors situation inom branschen?

– Facket har förvånat mig på ett positivt sätt. I början tänkte jag att de bara utnyttjade min röst utan att egentligen göra något för mig, men mycket av de positiva förändringar som skett här på företaget har varit genom facket. Dessutom har facket skickat

”Vi kräver, med hög och stark röst, jämställda löner, för i Mexiko är löneskillnaderna mellan män och kvinnor brutala!”

ABRIL ALZAGA
FESTIVALCHEF FÖR MEXICOS INTERNATIONELLA FILMFESTIVAL

Lina Rosengren

Abril Alzaga är chef för filmfestivalen FICUNAM. Hon har en bakgrund inom film och tv och har tidigare suttit i styrelsen för Catedra Bergman, ett initiativ som startades av Universidad Nacional Autónoma de México, för att stärka filmens och teaterns ställning och uppmuntra till samtal och reflektioner kring de båda konstformerna.

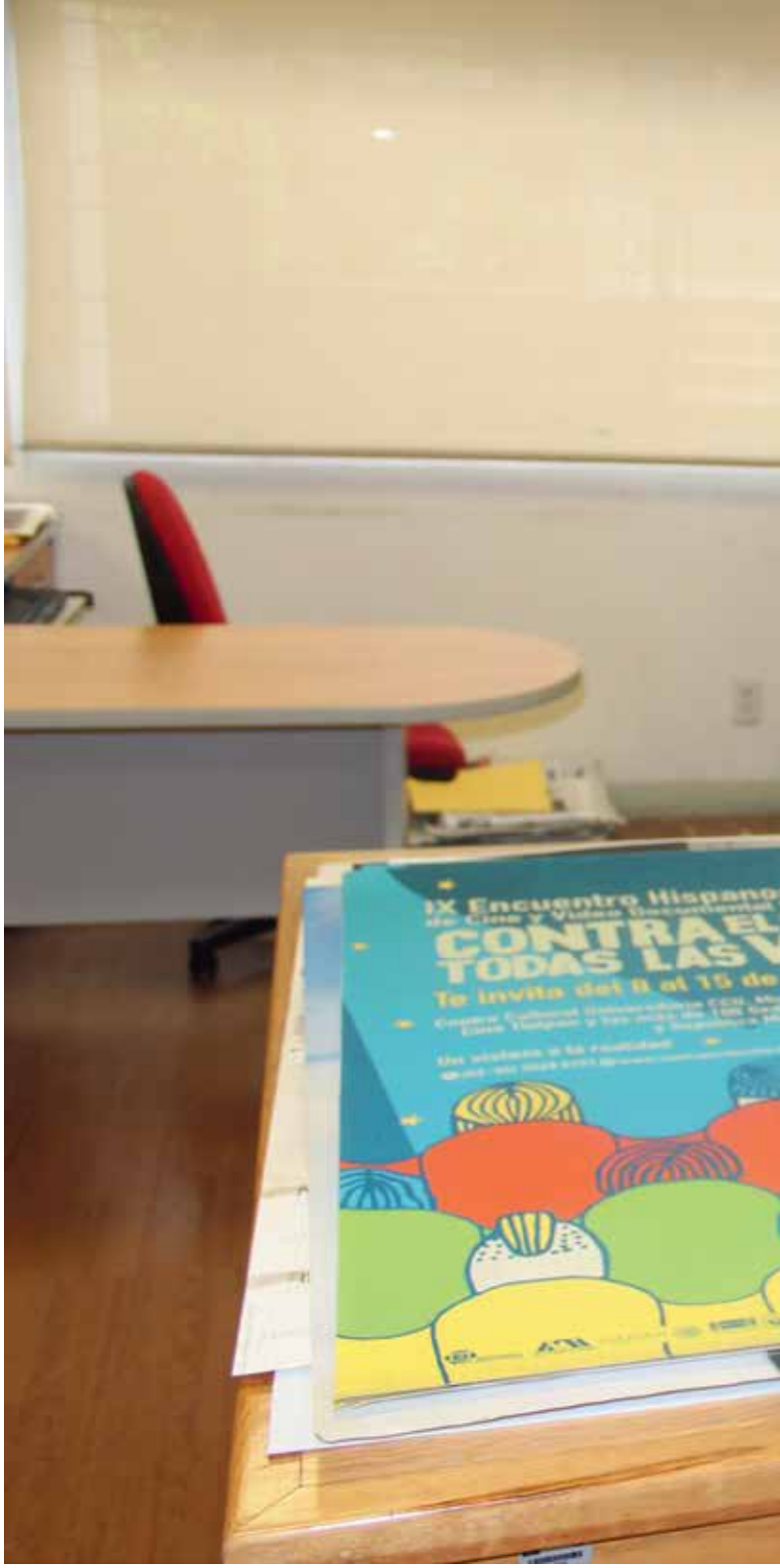

mig på kurser på nationell och internationell nivå. Det har öppnat många möjligheter för mig.

Hur ser hon då på Metoo och de krav som förts fram av kvinnor inom branschen under de senaste åren? Laura Miranda svarar svävande. Hon säger att hon inte vill kalla sig feminist eftersom hon tycker att feminismen lett till många dåliga saker i Mexiko.

– Men jag tror på jämställdhet. Både män och kvinnor förtjänar att behandlas med respekt och bra och ärliga personer förtjänar ett rikt liv, säger Laura Miranda.

Segundo piso, ”Andra våningen”, kallas den motorväg som höjer sig över Mexico Citys innerstad. Jag sitter i en bil tillsammans med filmfestivalsdirektören Abril Alzaga. Abril kör och jag beundrar solnedgången som får smogen över staden att skifta i gult och rosa. Abril berättar om sitt första år som chef för Universidad Nacional Autónoma de Mexicos internationella filmfestival.

– När jag började som festivalchef i vintras anordnades många feministiska demonstrationer runt om i staden, flera av dem organiserades av studenterna. Jag blev inbjuden till en dialoggrupp för genusfrågor som universitetet satt ihop för att hantera krav och vittnesmål från kvinnliga studenter. Någon månad senare drog #Metoo in över Mexiko.

– Det var som ett desperat skrik, kvinnor stod inte längre ut. Tyvärr ledde det till en stark polarisering. I många fall utpekades

Lina Rosengren

förövare av anonyma personer och det ledde slutligen till att hela rörelsen ifrågasattes.

I svallvågorna efter Metoo samlades kvinnliga regissörer, producenter, fotografer och filmkritiker för att diskutera nästa steg.

– Vi var alla trötta på polariseringen eftersom vi kände att den inte skulle leda någonstans. Vi funderade över hur man kunde sluta mata det här könskriget men ändå stötta kvinnor som blivit utsatta. Hur kunde vi få de här männen att förstå att vi inte är deras fiender? Vi slåss inte för att ta makten ifrån dem men vi har också en plats i världen, vi vill bli respekterade och göra våra röster hörda. Det blev startskottet för en rörelse som fått namnet *Ya es hora* (”det är dags”).

– Vår utgångspunkt är att vi inte vill ha fler anklagelser, vi vill ha konkreta åtgärder. Vi vill att produktioner, filmfestivaler och arbetsplatser skapar styrdokument och rutiner för hanteringen av de här frågorna. Vi vill att varje arbetsplats ska ha en ansvarig som kvinnor kan vända sig till om de blir utsatta. Vi vill ha produktionsteam med lika många kvinnor som män och vi vill att de institutioner som fördelar medel ska ha en jämställd styrelse och ledning. Dessutom kräver vi, med hög och stark röst, jämställda löner, för i Mexiko är löneskillnaderna mellan män och kvinnor brutala

LINA ROSENGREN

Caroline anlitade faktureringsföretag – a-kassan krävde tillbaka ersättning

Scenografen Caroline Romare krävdes på 135 000 kronor från a-kassan som följd av att hon anlitat faktureringsföretag. Med stöd från Teaterförbundet för scen och film slapp hon kravet. Faktureringsföretag utgör en gigantisk gråzon på arbetsmarknaden.

– Men kravet i sig följde regelverket, säger David Grepo, jurist på förbundet.

Som scenograf föredrar Caroline att ta jobb som anställd om hon kan, men det händer att arbetsgivare kräver att hon fakturerar. Tidigare hade hon en enskild firma för de mindre uppdragen hon var tvungen att fakturera för. Under en period med små barn stod hon utan uppdrag. Det ledde till att Caroline valde då att lägga ner sin firma för att kunna få a-kassa under några kortare perioder mellan uppdrag.

– Det är ju inget nytt under solen att det uppstår glapp mellan uppdragen. Faktureringstjänster har ju under senare år lanserats som ett bra alternativ till att ha egen firma. Men plötsligt krävde de tillbaka i stort sett varenda krona jag fått ut från a-kassan, säger hon.

I sin kontakt med a-kassan har Caroline alltid varit transparent. Så fort hon har fått någon förfrågan på jobb som uppdragstagare har hon vänt sig till a-kassan för att få reda på hur hon ska hantera dessa. Och 2019 kom bakslaget. A-kassan krävde att hon skulle betala tillbaka all a-kassa från 2015 och framåt, eftersom kassan betraktade henne som en självständig uppdragstagare.

– Det finns ingen preskriptionstid på hur långt tillbaka kassan kan gå med sina krav.

2018 var ett år då hon hade fyra uppdrag med lön. Samtidigt fick två fria produktioner som Caroline jobbade för kulturstöd, varav båda sattes upp på Kulturhuset Stadsteaterns Fri scen.

– Vi fick ett kulturstöd om 200 000 kronor som vi fördelade mellan oss i gruppen. Den summa jag fick del av var jag tvungen att ta ut via faktureringstjänster, säger Caroline.

Utöver det var hon nominerad att delta i en internationell tävling åt Statens historiska museer, i syfte att få ett uppdrag att göra en utställning åt Skokloster. För att få ut lön för pitchen måste hon fakturera, likaså sa hon ja till ett uppdrag åt Svenska Handelsbanken att göra ett pepparkakshus med ersättning per faktura.

– Det var några små summor som i stort sett motsvarade två låga månadslöner. Så jag ringde a-kassan och frågade hur jag skulle göra med dessa uppdrag, men fick inga tydliga svar. Det ledde till att jag tog dessa uppdrag via företag som fungerar som en länk mellan arbetsgivare och arbetstagare. Så här i efterhand tycker jag att a-kassan borde ha upplyst mig om att jag skulle säga nej till uppdragen.

Unionen som betalade ut a-kassan hävdade i ett brev att Caroline gjort dessa uppdrag på ett företagsliknande sätt, varför hon skulle bli skyldig att betala tillbaka 135 000 kronor. Caroline skrev ett ilsket brev tillbaka och poängterade att hennes huvudsakliga inkomster kommer från anställningar.

– Jag ser det som det slutliga beviset på att socialförsäkringssystemet och kultursektorn är två helt skilda system. De betraktar

Magdalena Boman

mig som egenföretagare fast jag lyfter mer än 80 procent av mina inkomster som anställd.

På Teaterförbundet för scen och film konstaterade juristen David Grepo att a-kassan felaktigt hade klassat Caroline som egenföretagare. Han tog sig an ärendet och skickade ett yttrande till Unionens a-kassa.

– A-kassorna avgör om du är en osjälvständig eller självständig uppdragstagare. Är du osjälvständig är det möjligt att få ersättning, men betraktas du som självständig uppdragstagare får du i regel avslag på att få a-kassa, säger David Grepo.

Detta kan ske även om du egentligen är osjälvständig. Det krävs egentligen bara att du haft fler än två uppdrag för att a-kassan ska betrakta dig som självständig. Så ser praxis ut, förklarar David.

– Det finns alltså risk för att du drabbas av ett beslut om återbetalning av a-kassa om du anlitar faktureringstjänster mer än två gånger, fortsätter han.

A-kassan ställer kontrollfrågor för att bedöma självständigheten, och frågade Caroline Romare om arbetet utförts i arbetsgivarens lokaler.

– Det gjorde mig rasande. För oavsett om jag är anställd eller inte, så ser mitt förberedelsearbete ut precis på samma sätt. Hos a-kassan tycks de inte ha en aning hur vår bransch fungerar, säger hon.

Caroline Romare undgick betalningskravet för att David Grepo hävdade att hon inte skulle ses som företagare. Dessutom hade hon handlat i god tro och hela tiden varit öppen och ärlig med de uppdrag hon haft, liksom frågat om råd hur hon skulle göra för att göra rätt. Därmed avskrevs återbetalningskravet, men a-kassan betraktar henne fortsättningsvis som företagare.

Idag har Caroline Romare återupptagit sin enskilda firma, och gått ur a-kassan. Hon vet att hon som kulturarbetare hamnar i en gigantisk gråzon, också utifrån ett arbetsmiljöperspektiv, om hon anlitar faktureringstjänster.

– Det kan bli stora problem av att anlita egenanställningsföretag. Och det råder fortfarande en mycket knapphändig praxis på området, säger David Grepo.

MAGDALENA BOMAN

• Arbetsmiljöverket har inlett en omfattande inspektion av landets alla fakturerings- och egenanställningsföretag, då det råder stora oklarheter kring vem som har ansvar för arbetsmiljöfrågorna när faktureringsföretag anlitas.

Hållbarhet in i minsta detalj på Långsjö teater

Del 2 i Scen & films serie om hållbarhet:

Experimentell scenkonst som bygger på forskning om hållbarhetsfrågor. Det är kärnan för Långsjö teater i Gnesta.

Visionen om social och ekologisk hållbarhet märks i minsta detalj, såväl konstnärligt som praktiskt. Från val av diskmedel och tillverkning av kostymer till att hushålla med de anställdas egna resurser och att engagera lokalbefolkningen.

David Winnerstam

Ur föreställningen *Urkarnas värld* med Angela Wand.

Nyligen visade Långsjö teater det gränsöverskridande allkonstverket *Urkarnas värld* i Reaktorhallen på Kungliga Tekniska högskolan i Stockholm. Ett multidisciplinärt projekt som tar avstamp i miljöforskaren Björn Wallstens arbeten om urkar, det vill säga de outnyttjade metaller i exempelvis uttjänta kablar, ledningar och rör som nu ligger oanvända under jorden i storstäderna. Bara i Sverige finns aluminium, koppar och bly nergrävt till ett värde av miljarder kronor.

Projektets syfte är att diskutera återvinning av urkar och urban mining som ett alternativ till ny utvinning av mineraler och en omställning av samhället mot en mer cirkulär ekonomi.

Johan Karlsson

– Vi vill presentera forskning om hållbarhet på ett sätt som är lätt att ta till sig och smälta. Men vi vill inte komma med pekpinnar utan istället förmedla och kommunicera insikter. Vår roll som teater är också att experimentera med nya uttryckssätt där publiken aktiveras och inser sin roll i det hela, förklarar Maria Magdolna Beky Winnerstam, som regisserat och skrivit manus till föreställningen och dessutom är Långsjö teaters konstnärliga ledare.

För drygt ett år sedan utforskade teatern hållbara uttryckssätt i *På ön*, en uppsättning för ungdomar, där publiken med hjälp av elproducerande och specialbyggda system till cyklar var med om att lysa upp scenen.

– Vårt mål var att kunna vara oberoende av elnätet och producera mycket egen energi. Men den koden knäckte vi aldrig. Däremot blev det en ögonöppnare att inse hur mycket energi det går åt under en föreställning, berättar Maria.

På Långsjö teater används nästan alltid second hand-kläder på scen och kostymerna återvinns i möjligaste mån.

Till den tidigare uppsättningen, *Don Quijote i stormen*, gjorde textilkonstnären Johanna Törnqvist kostymer, tillverkade av återvunnet material, inom sitt projekt, så kallade Precious Trash.

Hållbarhetstänkandet på Långsjö teater märks i alla led.

Inte minst när det gäller att hushålla med personalens egna resurser genom att skapa återhämtning.

– När vi haft en period med större uppsättningar är det viktigt att inte bara raska på utan att få en andningsperiod. Det gäller att hushålla med alla resurser, även människokraften, men det är inte alltid helt enkelt att förverkliga detta som fri kulturaktör, säger Maria Magdolna Beky Winnerstam.

Engagemanget för miljön avspeglar sig också i det praktiska och vardagsnära. Ekologiskt diskmedel är en självklarhet, liksom att göra anteckningar på baksidan av eventuella pappersutskrifter och så långt som möjligt att använda sig av miljövänliga bilar.

Maria framhåller också att social hållbarhet går hand i hand med den ekologiska. Teatern driver därför också ett aktivitetsprojekt för nyanlända på uppdrag av Gnesta kommun.

– På sikt är det lokala engagemanget en förutsättning för att kunna tackla miljöutmaningar. Vår framtidsvision är att Långsjö teaters verksamhet ska vara uttryck för gemenskap och integreras i människor, säger Maria Magdolna Beky Winnerstam.

GERTRUD DAHLBERG

Ny kurs i vithet och representation

Mångfalden måste öka inom scen och film. Särskilt brännande är frågan i filmbranschen. Därför har forskaren och genusvetaren Anna Adeniji utformat en kurs kring representation och vithet inom kultursektorn.

På tvåårsdagen efter Metoo och Tystnadtagning vittnade svenska skådespelare med utomeuropeiskt ursprung om specifika mönster av osynliggörande. De beskrev en sexism präglad av rasism och med specifika erfarenheter som ofta skiljer sig från vita kvinnors beskrivningar av kränkningar och övergrepp.

– I anslutning till den tvåårsdagen, fick jag höra samma sak, om och om igen från i övrigt kompetenta personer i branschen: ”Vi vet ingenting om det här. Vi måste få mer kunskap”, säger Anna Adeniji.

Som genusforskare och före detta styrelseledamot i organisationen Tryck, är det här inga nyheter. Anna har arbetat med frågorna i 15 år. Och hon är inte ensam.

– Det finns många som har kunskap om representation, vithet och rasism. Både forskare och kulturarbetare som själva har fått dra ett stort lass att utbilda och informera om detta i produktioner som de verkat i. Kunskap finns, frågan är om det finns ett intresse för att lyssna och ta till sig?

Då, i november förra året, bestämde hon sig för att ordna ett kurs kring representation och vithet, särskilt riktad till kultursektorn.

– Sverige behöver steppa upp ganska rejält kring den här frågan. Vi förlorar kompetent arbetskraft inom branschen till andra länder, för att den svenska kulturvärlden har en för snäv syn på mångfald.

Ett första kurstillfälle hålls i juni och riktar sig till arbetsgivare eller personer med ett ledningsuppdrag inom film, teater eller annan scenkonst. Det blir en tvådagarskurs som inledningsvis beskriver vad vi ser för representationer på scen och i film och hur det hänger ihop med vilka som producerar och skapar.

– Vi varvar föreläsningar och workshops. Andra dagen är inriktad på diskrimineringslagstiftningen och aktiva åtgärder, eftersom detta är ett lagstadgat arbetsgivaransvar, säger Anna Adeniji.

Frågorna känns särskilt brännande på filmsidan, menar Anna, där strukturen är mer oklar med många frilansare och många produktionsbolag.

– Det här är en arbetsgivarfråga och det är naturligt att de står för kompetensutveckling. Går man via Teaterförbundet för scen och film eller film- och tv-producenterna så kan vi erbjuda ett rabatterat pris på kursen. Det går även att anlita mig direkt så att jag kommer ut till arbetsplatser, säger Anna Adeniji.

MAGDALENA BOMAN

Anna Adeniji är genusforskare, konsult och utbildare med uppdrag inom institutioner som arbetar med film, teater, dans och konstnärliga utbildningar. Specialiserad på normer, rasism, genus och intersektionalitet. **Hemsida:** www.adeniji.se
Kurs: Representation och vithet i kultursektorn, 1-2 juni 2020.

Välkommen till kansliet, Elinore!

Elinore Brandén är ny medarbetare på förbundets kansli i Stockholm. Hon arbetar som koordinator för styrelse och ledning. Många förtroendevalda och medlemmar kommer att ha kontakt med henne framöver.

Gratulerar till nya tjänsten! Hur hamnade du här?

– Jag fick upp ögonen för Teaterförbundet när jobbade på Filminstitutet. Där träffade jag tidigare ordförande Anna Carlson i en av mina uppgifter som Guldbaggejuryns sekreterare. Hon väckte min nyfikenhet för Teaterförbundets arbete. När jag nu flera år senare såg att man letade efter någon med min erfarenhet blev jag eld och lågor, och sökte tjänsten.

Vad har du för arbetsuppgift du just nu?

– Just i detta nu gör jag de sista justeringarna i mitt första förbundsstyrelseprotokoll här på Teaterförbundet.

Din roll beskrivs som ”spindeln i nätet”. Vad kommer du främst att arbeta med?

– Jag kommer att vara ett administrativt och praktiskt stöd för ledningen, styrelsen och de förtroendevalda. Jag har ett särskilt fokus på att tänka nytt kring administrativa processer och att de anpassas till den digitala utvecklingen. Jag kommer också att jobba med vissa av Teaterförbundets stipendier och medverka när möten och events ska arrangeras, bland mycket annat.

Vad har du arbetat med tidigare?

– Jag har haft koordinatorroller på Filminstitutet, bokförlaget Natur & Kultur och nu senast på designbyrån Doberman, där jag liksom här har jobbat med styrelse, ledning och olika typer av events.

Vad känns roligast med att tillträda tjänsten?

– Att få ta med mig mina erfarenheter in i ett 125 år anrikt fackförbund känns fantastiskt. Det är också väldigt roligt att få jobba med alla dedikerade och engagerade arbetskamrater. Jag ser så fram emot att lära känna, och så småningom lära mig allt om, Teaterförbundet!

PETER REHNFELDT

Böljande och blixtrande om Vindhäxor

I bristen på ord som aldrig blivit sagda
finns dansen

Så börjar boken *Dans – ett levande väsen* där koreografen och dansaren Eva Lundqvists poetiska strofer rör sig sida vid sida med Lesley Leslie-Spinks rika bildmaterial. Boken skulle kunna vara en försenad utställningskatalog till Dansmuseets exposé häromåret över dansgruppen Vindhäxors 40-åriga historia, den grupp Eva Lundqvist var med och bildade 1977.

När orden tryter – ibland saknas de oss, ibland blir något inte sagt – lämnas alltså rum för dansen, rytmen och rörelsen. Lesley Leslie-Spinks föreställningsbilder är den rörelsen i boken (som parallellt har text på både svenska och engelska, vilket i sig skapar ett sväng mellan olika ord för samma sak). Och poesins ord är också en rytm och rörelse, de kan vara sångbara, mantralika, åkallande och vyssjande.

Lesley Leslie-Spinks har under decennier riktat sitt kameraöga mot dansen. Hennes bilder här är i svartvitt och färg, de porträtterar inte främst dansaren utan just rörelsen, rytmen, dansen. Fotografier är visserligen frusna ögonblick på plant papper, men Leslie-Spinks fångade ögonblick kliver ut ur boksidorna och rör sig mot betraktarens öga, in i henne som en rytm.

Eva Lundqvists böljande formuleringar får det kämpigt i konkurrensen med de blixtrande fotografierna. Fast orden ger samtidigt läsaren, betraktaren, en möjlighet att vila blicken och stanna i dansrörelserna från fyra decenniers föreställningar.

Bild från boken *Dans – ett levande väsen*. Foto: Lesley Leslie-Spinks

hängbroar binder samman drömmaren med drömmen
inga fästen
hänger i rymden
ibland i mörker
ibland i ljus

finns där för att vila de rastlösas fötter
länken mellan drömmar
fria
bara ett räcke att luta sig emot

ett hav under skyar
vandrar tills jag hittar dig igen
sovande
djupt

långt borta i det vilda

På ett uppslag finns en bild av Eva Lundqvist i ett gammalt garage på Söder i Stockholm, det som sedan blev Glashuset och Vindhäxors hemmascen i över tio år. Bilden fångar henne i steget speglad i en losstagen fönsterruta som står lutad mot väggen; hon blickar mot taket omgiven av bråte. En emblematisk bild för alla koreografiska rörelser som sedan föddes fram där och som Lesley Leslie-Spinks så lyhört fångat och frusit fast med ett klick för att ta fart i betraktarens öga igen.

GERT LUNDSTEDT

Grattis alla stipendiater!

Magdalena Boman

Teaterförbundet för scen och film har delat ut ett 30-tal stipendier som kommer från ofördelade rättighetspengar ur SVT:s *Öppet arkiv*.

Stipendiaterna har sökt anonymt med projekt som de drömmer om att genomföra.

Det är andra året i rad som rättighetspengar från *Öppet arkiv* gjorts om till stipendier åt förbundets medlemmar för projekt, resor och kompetensutveckling.

– Förmodligen delar vi ut pengar från *Öppet arkiv* ytterligare ett år. Att vi i år anonymiserade ansökningarna gjorde processen ännu mer spännande. Vi är mycket nyfikna på era projekt, sa förbundsstyrelseledamoten och scenografen Zofi Lagerman ordförande i stipendienämnden för Öppet arkiv.

Grattis alla stipendiater, önskar tidningen Scen & film.

Mats Bäcker

Frigruppstänk kan vara ett balsam

Både i samhället i stort och i mindre världar som på arbetsplatser är vi ibland rätt dåliga på att se varandra. Av frustration, av distansering eller av okunskap. När vi bara ser oss själva och vår grupp skapas grogrund för fördomar och felaktiga bedömningar av andras ansträngningar, utmaningar och ambitioner. Det kan också leda till att man känner mindre omsorg om dem som är utanför den egna gruppen. Det blir förlamande och destruktivt då det i regel leder till ännu större isolering och ett behov av att försvara sig snarare än att samarbeta.

Tänk om vi istället kunde anamma frigruppstänk som ideologi.

Det jag menar med frigruppstänk är att alla inblandade och deras insatser, är lika mycket värda då de är nödvändiga för helheten. Man har samma mål men olika roller och behov och kompromisser styr arbetet. I den gemenskapen skapas en respekt och omtanke som klarar svårigheter som kan uppstå. Man ser varandra och varandras arbete, lyssnar på varandra och litar på varandra. Det är balsam för en process.

Den inställningen har jag upplevt på bland annat Läckö slott, som visserligen inte är en frigrupp, men där den andan genomsyrar miljön. Denna plats erbjuder många unika utmaningar. Scenrummet är k-märkt. Slottet är museum på dagarna och området är fullt av turister, guider, trädgårdsmästare, restaurangpersonal och så ovanpå det operasångare, scentekniker m.fl. som väller in strax före stängning. Reglerna kring lokalerna, hur väderberoende man är för repetitioner och föreställningar, avståndet till stan om man glömt eller behöver nåt, och så vidare. Det är inte alltid enkelt. Men just därför måste alla anstränga sig för varandra. Det funkar inte att gnälla för att en svala skitit på rekvisitan eller för att man fryser. Istället lyfts blicken och man ser varandra. Peppar, respekterar och bär varandra. Såväl inom som mellan avdelningarna. Producenten och verksamhetsledaren Catarina Gnosspelius är noga med att se och lyssna, lyfta allas arbete och hugga i där det behövs. Det höjer humör och moral. När folk blir sedda ser de också lättare andra.

På ett hus med hundratals anställda är det svårt att se varandra på samma sätt. Det är lättare att bli isolerad på en stor arbetsplats där avdelningar är mer uppdelade. Än mindre ser vi i en produktionsbaserad frilansvärld där vi ständigt byter kollegor och arbetsplats.

Men vi kan vinna på att försöka förstå varandra. Lösa upp grupperna. Fråga om och berätta för varandra om behov och utmaningar. Finna omsorgen. Se och lyssna. I stort och smått.

Svårast av allt - ibland måste man se andra först, innan man själv blir sedd.

FRIDA ENGSTRÖM

Frilansande sångare (sopran), kandidatexamen från operalinjen vid Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet.

Vi tycker att det är viktigt att du känner dig trygg när du letar nytt jobb!

100 % VIKTIG

Vi försäkrar det mesta - vårt hem, vår bil, vår båt och våra djur. Inte för att vi förväntar oss att det ska hända något utan för att vi ska ha råd om det händer.

Samma sak gäller när man försäkrar sin inkomst vid arbetslöshet. Inte för att vi förväntar oss att bli arbetslösa, utan för att vi ska ha råd att vara mellan två arbeten.

Vi kan din bransch!
Det finns särskilda regler vid arbetslöshet för dig som är kulturarbetare, och vi kan din bransch.

Det kostar 112 kronor per månad att vara med - och det är lätt att bli medlem!
Skicka in en ansökan om medlemskap för att bli medlem. Det gör du enklast genom att klicka på Bli medlem på vår hemsida.

För att ha rätt till inkomstbaserad ersättning måste du bland annat ha varit medlem i 12 månader. Därför är det viktigt att du försäkrar din inkomst i god tid.

UNIONEN A-KASSAN

Du hittar mer information om a-kassa och kulturarbete på vår hemsida unionensakassa.se/kulturarbete. Har du frågor kan du skicka ett meddelande på Mina Sidor. Du kan också ringa oss på 0770-77 77 88.

”Det är en fin gräns mellan privat och personligt”

Hur är det att göra en film om sin familj, och dessutom spela sig själv? Det gör skådespelaren och förbundsstyelseledamoten Therese Hörnqvist i filmen *Spring Uje spring*. Var går gränsen mellan privat och personligt?

”**Hej, vi har gjort en film**, och vilka är vi då? Henrik Schyffert heter han som regisserat. Uje Brandelius har skrivit manuset och låtarna, Uje och hans familj spelar sig själva.”

Så börjar spelfilmen *Spring Uje spring*, där ledmotivet i musiken kommer från Uje Brandelius soloalbum från 2015. Filmen bygger även på en scenföreställning med samma namn.

– Vi använder oss inte av någon slöja i den här berättelsen, utan vi har en öppen attityd till vår publik, berättar Ujes sambo Therese Hörnqvist, vd på Stockholms improvisationsteater och ledamot i styrelsen för Teaterförbundet för scen och film.

Spring Uje spring utspelar sig några sommarveckor i Stockholmsförorten Bredäng. Det en varm och vardagsnära komedi, om att hantera livets mer oväntade vändningar. En självbiografisk berättelse om Uje Brandelius, känd som frontfigur i popbandet Doktor Kosmos, som mitt i livet drabbas av Parkinsons sjukdom. En kris som är så stor att han inte ens vågar erkänna för sig själv hur illa det är. Så han bestämmer sig för att dölja den. Gömma den för alla runt omkring honom och kanske framför allt för sig själv. Ser han den inte så finns den kanske inte. Lögnen tvingar honom att rannsaka sig själv och sitt liv radikalt. Han tvingas ta chanser och göra saker han aldrig skulle gjort om inte sjukdomen hade forcerat honom ur gamla hjulspår.

– Uje var hela tiden inne på att vi skulle spela oss själva, men han talade inte om det med mig. Så jag funderade till en början mycket på vem som skulle spela mig. Det kändes lite märkligt, det är ju en fantasitanke. Vem ska spela mig, i filmen om mitt liv?

Therese är skådespelare i botten, men har även arbetat som producent och marknadsförare. Numera ingår hon också i en-

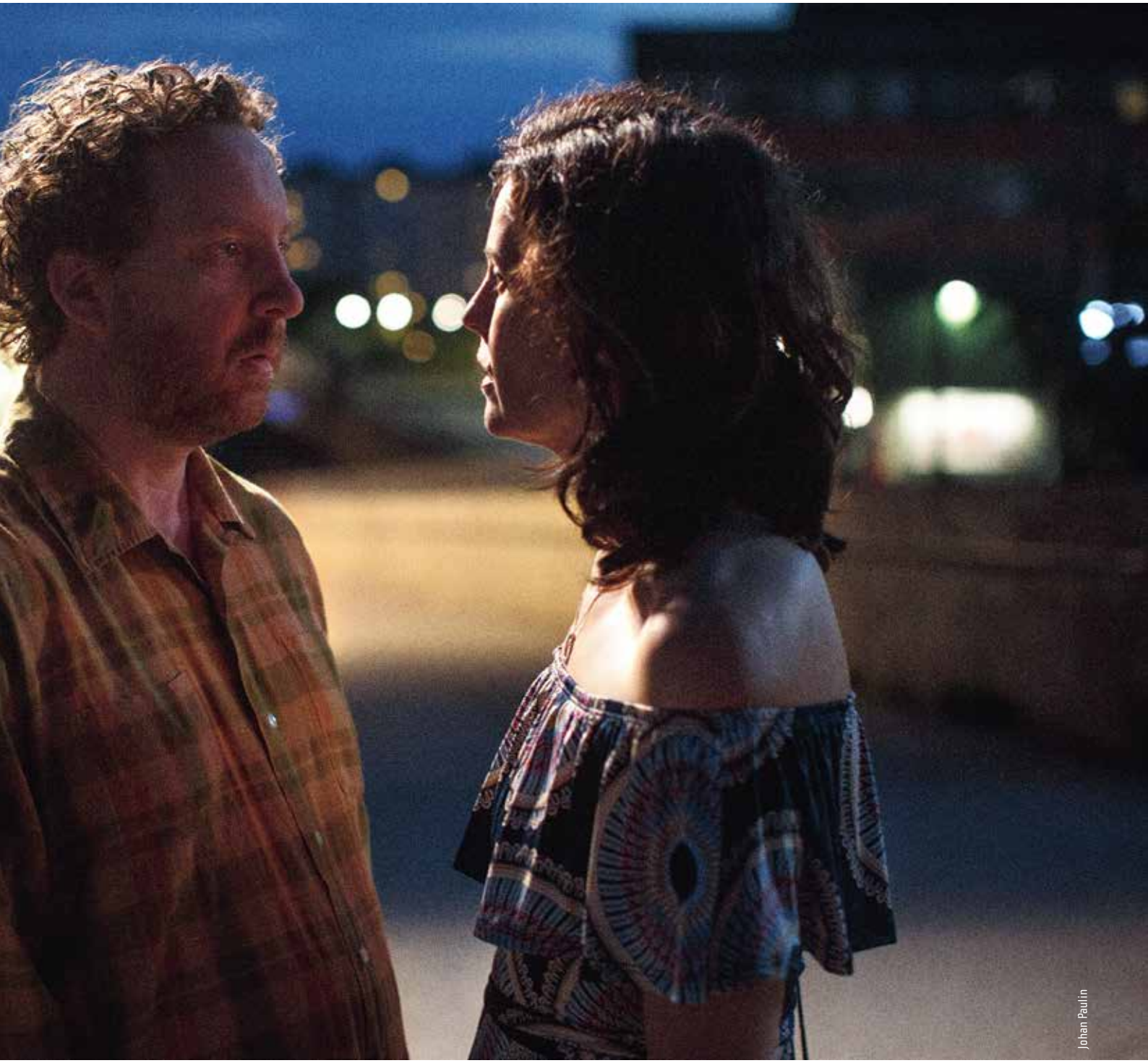
Johan Paulin

semblen för Stockholms improvisationsteater. När Uje sedan sa att familjen skulle spela sig själva, så kändes det självklart.

– Det är klart att det fanns en viss nervositet och oro, eftersom jag aldrig tidigare arbetat med film. Men jag räds inte för att dela med mig av saker på scen. På Improvisationsteatern arbetar vi mycket med att våga vara personliga. Ska man hitta på en historia och få ett bra djup i den, då måste man gå till något som faktiskt betyder något för en själv.

Men att spela sig själv är ju ändå rätt speciellt. Fanns det ögonblick som du tvekade över skulle vara med i berättelsen?

– Ja, vi hade några sådana. Men vi hade ju ett manus som Uje skrivit, och till vilket jag fungerat som bollplank. Även om jag är mig själv, så spelar jag en roll här. Det finns ögonblick, stunder där jag som Therese inte skulle ha reagerat som jag gör i filmen. Då fick Henrik, regissören, försöka förklara hur rollkaraktären skulle reagera, för att inte reagera som Therese. I vissa ögonblick behövdes det mer roll, det var stunder där glappet var större mellan jaget och karaktären.

Kan du exemplifiera?

– Jag är jättedålig på att gräla, och vi har en sådan scen i filmen där jag och Uje grälar. Henrik fick ligga på mig rätt mycket för att jag skulle få upp intensiteten och jag lyckades dåligt med scenen. Det skojade vi mycket om: ”Ni är dåliga på att gräla, men det är en trygghet i ert fortsatta liv.” Jag fick jobba mycket på att hitta en annan reaktion som var mycket argare och mer frustrerad.

Det var ändå rätt lätt att spela mot Uje, menar Therese. Formen i filmen är tydlig. Musiken driver på handlingen, och Ujes sångtexter fyller en viktig funktion i berättandet.

– Det är lite konstigt. Uje skrev sångerna innan han fick sitt sjukdomsbesked, de blev en förstory på vad som skulle komma att hända. Sångerna ramar in början och slutet av berättelsen så fint.

Var upplever du att gränsen går mellan privat och personligt? När blir något för privat?

– Det är en fin gräns. Men man kan säkert pendla mellan det privata och personliga, gå in och ut i de olika uttrycken. När något blir privat så saknas en konstnärlig förhöjning. Vi diskuterade frågan mycket på Stockholms improvisationsteater när vi gjorde en föreställning om döden, då vi kom nära vår egen rädsla och sorg. Det är ju den värsta tänkbara skräcken att förlora ett barn eller att ens partner dör. Samtidigt handlar det om att leva ut den privata skräcken och göra den personlig för att kunna dela med sig till publiken. Musik är en förhöjning i sig. På scen har vi använt oss mycket av musik när vi märkt att publiken ryggar lite, då vi upplever att vi är för nära någons egen verklighet. Då skapar vi en rörelse, avbryter monologen eller använder oss av en upprepning. Med sceniska uttryck sker den här förhöjningen.

Och *Spring Uje spring* är till stor del en musikfilm.

– Henrik har varit ansvarig för klippningsprocessen, men Uje har varit delaktig i arbetet. Han är ju den som kan mest om den musikaliska rytmen, så att det inte blir för hårt eller för lite. Han har hjälpt till att hitta rätt rytm i bildspråket i relation till musikspråket.

Var du någon gång tveksam till att göra en film?

– Nej. För oss var det en möjlighet att göra ett kul familjeprojekt ihop, något som är jätteunikt. En sådan chans vill jag inte missa. Min roll i manusarbetet har växlat i storlek i filmen. Det handlar ju om att berätta den här historien så bra som möjligt. Precis som i improvisationsprocesserna innebär det att ha fokus på att supporta sina medarbetare.

Film är en omvänd process, jämfört med att stå på scen. Där har du en publik att spegla dig mot, menar Therese. Du får direkt respons. Film är mer tillbakahållet, och det gäller att våga tro på sin egen förmåga, i hela den tekniskt komplexa och lite

• Uje Brandelius (f. 1971) är känd som frontfigur i popbandet Doktor Kosmos.
• 2015 släppte Uje sin första soloskiva *Spring, Uje, spring* 2015.
• Den självbiografiska scenföreställningen med titeln *Spring Uje spring* hade urpremiär i november 2016 på Stockholms improvisationsteater och sattes sedan upp på Södra teatern, Dramaten och på scener runt om i Sverige.
• I maj 2017 hade en radioversion av pjäsen premiär på Sveriges Radio Drama och i oktober 2018 kom pjäsen på silverplats i den prestigefulla tävlingen Prix Europa.
• Therese Hörnqvist är vd för Stockholms improvisationsteater och tillhör teaterns fasta ensemble. Dessutom är hon styrelseledamot i Teaterförbundet för scen och film
I filmen *Spring Uje spring* medverkar barnen Bixi, 14 år och Vega, 4 år.

abstrakta processen, menar Therese. Det var nog bland de svåraste i projektet.

– Det är lite som privat och personligt. Det fanns saker som jag på manusstadiet inte visste om jag ville säga eller göra. Varför ska jag göra så här, eftersom det kan vara svårt att skilja på privat och personligt. Men då får man pröva och ställa frågor, ta ett varv till. Aha, det behövs för den här bågen i berättelsen.

Är den processen mer komplicerad för att du spelar dig själv?

– Nej, arbetet är detsamma som om du spelar vilken roll som helst. Det är mer mottagandet av publiken som kanske blir mer komplicerat. Att vi spelar oss själva. Men så är det ju alltid: folk blandar ihop fiktion och verklighet. Men vi har ju ändå valt att styra förutsättningarna för filmen själva. Eftersom vi spelar oss själva. Det hade inte fungerat lika bra om någon annan skrivit manus. Det hade nog blivit mycket mer besvärligt. Det finns ju ingen som kan berätta den här historien bättre än Uje, jag, och våra barn Bixi och Vega, säger Therese.

Sedan visste de inte riktigt hur filmen skulle mottas. Men redan på Göteborgs filmfestival, före biopremiären, plockade *Spring Uje spring* in två priser – publikens och kritikernas pris.

– Vi är alla så glada över det. Jag har nog varit övertygad om att filmen skulle bli berörande, men kommer den att vara kul? Jag har ju hört alla skämt så länge. Men när vi satt där på festivalen i Göteborg fick vi återuppleva hur humorn nådde fram. Det var massiva skrattsalvor blandat med kompakt tystnad i salongen. Det var så skönt att få se filmen genom andras känslor.

Att hon dessutom hade Improvisationsteaterns föreställning om döden i ryggen, när de gjorde filmen var erfarenhetsmässigt mycket bra, menar Therese.

– Det gjorde att jag inte behövde känna tvivel över att jag blottade mig. Det gäller bara att vara öppen och ärlig i det man gör. Det är ju vad ett konstnärskap handlar om, att vara i sin egen berättelse, hitta sina egna uttryck och sin egen röst, oavsett vad det är för form.

MAGDALENA BOMAN

Linda vill jobba emot gratis-arbete i reklamfilmsvärlden

Reklamfilmsregissörer fanns tidigare inte bland Teaterförbundets medlemmar. Men Linda Callenholt bröt trenden. Idag ingår hon i Sveriges filmregissörers styrelse.

– Alla regissörer vinner på en bra arbetsmiljö. Det gynnar kreativiteten, kvaliteten, hantverket och hållbarheten i yrkeslivet, säger hon.

Linda Callenholt regisserar reklamfilm och har en egen dokumentärfilm under utveckling. Som regissör är hon van vid att möta nya miljöer och medarbetare, hon har ingen fast arbetsplats. Hon tar en kaffe på Södermalm för att sedan jobba hemifrån.

– Jag har regisserat reklamfilm sedan 2004. Sedan dess har mycket förändrats i branschen. Det görs mycket film, fler format, det finns många produktionsbolag och regissörer men samtidigt har budgetarna gått ner, säger Linda Callenholt.

Sedan två år är hon med i styrelsen för Sveriges filmregissörer, en av Teaterförbundets 16 yrkesavdelningar. Det har gjort att viktiga frågor för reklamfilmsregissörer fått uppmärksamhet. Framför allt kring pitchar – det oavlönade arbetet med att ta fram och sälja in idéer i tävling med andra regissörer.

– Väldigt mycket tid läggs på att arbeta gratis med idéer som ska presenteras. Det kan vara veckors arbete och utveckling utan betalning och idéerna är heller inte skyddade. Här har det saknats en samlad röst för regissörerna om vad som ska gälla. Jag får känslan att vi fortfarande jobbar med en gammal branschmodell som fungerade när en pitch var skriven på en sida och regissörerna hade månadslön eller var delägare i produktionsbolagen. Idag ser det ju helt annorlunda ut, säger Linda Callenholt.

En annan problematisk fråga gäller de exklusiva signeringarna. Det innebär att en regissör tvingas binda upp sig i ett avtal som gör att han eller hon inte får jobba med andra uppdragsgivare – och garanteras inte heller ersättning under avtalstiden. Som det är nu kan bolagen signera ett obegränsat antal regissörer på det sättet.

– Jag har träffat många regissörer som är frustrerade över den här situationen. Det urholkar branschen när regissörer låses in i sådana här avtal. Det finns en risk att möjligheten till försörjning begränsas och kunskap och kreativitet hålls tillbaka. Frilansande bygger på rörlighet – att man ska kunna jobba med olika uppdragsgivare, annars är det ju en anställning, säger Linda Callenholt.

Tidigare var det inte självklart att reklamregissörer skulle kunna ingå i Teaterförbundets arbete. Förutsättningarna ansågs vara fundamentalt olika mot att regissera exempelvis tv-drama och långfilm. Men det har visat sig att regissörer till stor del har gemensamma frågor, oavsett syfte med den färdiga filmen. Bland de 250 medlemmarna i Sveriges filmregissörer arbetar dessutom många med olika sorters film. Oavsett bransch har de också egna företag och råkar ut för liknande situationer där facket har kunskap och kan ge stöd.

– Som regissör är du ofta ganska ensam i ditt arbete. Där fyller Sveriges filmregissörer en väldigt viktig funktion. Genom att träffa andra och höra om deras upplevelser visar det sig att mycket är gemensamt, oavsett om det handlar om reklam- eller spelfilm, säger Linda Callenholt.

För henne har det blivit allt mer angeläget att vara delaktig i frågor som rör mer än det egna arbetet. Nya kanaler och format gör att branschen ständigt förändras och också att kreativiteten ökar med nya sätt att berätta. Antalet regissörer ökar, mer film skapas och det är fler kvinnor i yrkesgruppen.

– Jag känner att det går att påverka branschen och att vara med och besluta om hur arbetsvillkoren ska se ut. Det är gynnsamt för alla inblandade och i slutändan även för filmen i sig, säger Linda Callenholt.

Frågor på agendan under senare tid har varit jämställdhet, konstnärlig frihet, produktionsstöd, upphovsrätt, branschråd, avtalsförhandlingar och mycket annat.

Nu närmast förbereder hon Sveriges filmregissörers årsmöte den 30 mars och ser fram emot att möta andra regissörer och inte minst att fortsätta regissera.

PETER REHNFELDT

Namn: Linda Callenholt
Yrke: Regissör
Utbildning: Design for Communication, på Chelsea College of Art and Design, London
Filmer: ProViva, Gevalia, SVT Flow, Preem, Frödinge med mera.
Gör just nu: Dokumentärfilm, reklam och jobbar med att utveckla en skidanläggning, Tännäskröket, i Härjedalen.

Magdalena Bonnan

Teater Alliansen

TEATERALLIANSENS KOMPETENSUTVECKLING

Vårens kurser och workshops skjuts fram till i höst.
Mer information publiceras löpande på hemsidan

www.teateralliansen.se/kurser

Ta hand om er!

SKOTTES MUSIKTEATER

Skottes Musikteater, Gävle söker producent fr.o m 15/8.
Läs mer www.skottesmusikteater.com

Hällefors folkhögskola

Teaterintresserad?

- Musikteaterlinjen i Örebro
- Teaterlinjen - för dig med NPF
- Skriva för teater och scen, distans 50 %

Sista anmälningsdag 6 maj. Läs mer på www.folkis.nu

Hällefors folkhögskola
info@folkis.nu, tel: 0591-643 90, Klockarvägen 16, 712 33 Hällefors
Filialen: tel: 070-643 92 37, Jordgatan 6, 702 23 Örebro

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Arbetsstipendier
Teater *Sista ansökningsdag 16 april*

Internationellt kulturutbyte och resebidrag
Dans *Sista ansökningsdag 20 april*
Teater och film *Sista ansökningsdag 29 april*

Gästbostad i Paris
Dans *Sista ansökningsdag 20 april*

www.konstnarsnamnden.se

Nominera till Scenkonstbiennalen!

18-23 maj går Scenkonstbiennalen 2021 av stapeln. Har du en produktion att nominera? Läs hur förfarandet går till på www.scensverige.se

Urvalskommittén består av

Lis Hellström Sveningson (ordf.), dans- och teaterkritiker, kulturskribent
Roger Wilson, Programledare för P1 Kultur, Sveriges Radio, Sveriges Radio P1
Josette Bushell-Mingo, regissör, grundare National Black Theatre Sweden, prefekt
Lena Engström, styrelseledamot i Danscentrum, fd kommunikatör, kulturstrateg
Mahmoud Al Zeeb, grundare av Ljusnarsbergs Riksteaterförening
Malin Palmqvist, dans-och teaterkritiker, journalist, kulturredaktör
Martin Forsberg, koreograf och konstnärlig ledare på Norrdans

SCEN SVERIGE
www.scensverige.se

PRATA MED OSS!

facebook.com/Teaterforbundet
twitter.com/Teaterforbundet
instagram.com/scenochfilm

Teaterförbundet
/ för scen och film

FÖLJ TEATERFÖRBUNDETS ARBETE!

facebook.com/Teaterforbundet
twitter.com/Teaterforbundet
instagram.se/scenochfilm

Teaterförbundet
/ för scen och film

FOLKETEATRET I KØBENHAVN SØGER

MASKØR

Vi søger en uddannet maskør til en fast stilling i København pr. 1. august 2020.

Du er uddannet maskør og har gerne er par års erhvervserfaring.

Du kommer til at arbejde med produktioner og har kompetencer indenfor parykmageri, makeup og karaktér-sminkning, frisering og grundlæggende frisørkundskaber.

Du er vant til at arbejde selvstændigt med produktioner, og er god til at indgå i et team for at opnå fælles mål.

Stillingen er på fuld tid og er knyttet til begge vore adresser i København. Den primære arbejdstid er i dagtimerne, dog med aftenarbejde i begrænsede perioder. Der vil kunne forekomme rejseaktivet rundt i Danmark, da vi også producerer til turné.

For yderligere oplysninger om stillingen og teatret se:
www.folketeatret.dk
Du er også velkommen til at kontakte vores maskør
Mikaela Artén på: miar@folketeatret.dk

Send din ansøgning med cv og referencer senest 1. maj 2020 til teatrets HR: mahy@folketeatret.dk

folketeatret | turne nørregade

Nu kan du söka höstkurser på SKH

Stockholms konstnärliga högskola erbjuder kurser inom cirkus, dans, danspedagogik, film och media, opera, scenkonst och skådespeleri.

Läs mer om vilka höstkurser som ges 2020 och ansök på www.uniarts.se

Ansök senast 15 april!

Välkommen!

STOCKHOLM UNIVERSITY OF THE ARTS | STOCKHOLMS KONSTNÄRLIGA HÖGSKOLA

Förbundsnytt

Om coronaviruset/covid-19

Under senaste tiden har stora delar av samhället påverkats av en ökad spridning av coronaviruset och sjukdomen covid-19. På Folkhälsomyndighetens och 1177:s webbplatser kan du hålla dig uppdaterad om de senaste nyheterna kring smittspridning och vad du själv kan göra för att förhindra ytterligare smitta. Arbetsgivaren ansvarar enligt arbetsmiljölagen för att medarbetare inte utsätts för smittorisk på sin arbetsplats.

Regeringen har fattat ett tillfälligt beslut om att stoppa allmänna sammankomster med över 500 personer, för att minska smittspridningen. Det handlar om stora konferenser, idrottsevenemang och kulturevenemang. Det har fått stora konsekvenser för kulturlivet. Teaterförbundet för scen och film följer utvecklingen noga och har kontakt med samarbetsorganisationer och motparter i frågan. Förbundet har också varit i kontakt med kulturdepartementet, arbetsmarknadsdepartementet och socialförsäkringsdepartementet för att diskutera möjliga vägar för att stödja kulturarbetarna.

Avtal om upphovsrätt ger möjlighet att sprida scenkonst digitalt

Svensk Scenkonst och Teaterförbundet har tecknat ett tillfälligt avtal om upphovsrätt för att scenkonsten ska kunna nå ut digitalt, när coronaviruset har stängt salongerna. Avtalet innebär att Svensk Scenkonsts medlemmar tillsvidare kan tillgängliggöra hela eller delar av verk för allmänheten utan att erlägga någon extra ersättning till upphovspersoner och utövande konstnärer inom Teaterförbundets medlemsgrupper.

Frågor om din arbetssituation

Har du frågor om till exempel arbetsskyldighet, eller om ditt arbete berörs av inställda föreställningar, turnéer eller inspelningar – börja med att kontakta din arbetsgivare för att höra vad som gäller. Olika omständigheter kan gälla för dig som är anställd respektive uppdragstagare.

Är du osäker på vad som gäller för dig, ta kontakt med förbundets Medlemsrådgivning. På grund av hög belastning rekommenderar vi att ni i första hand tar kontakt via mejl: jour@teaterforbundet.se

På vår webbplats teaterforbundet.se/fragor-och-svar har vi samlat vanliga frågor och svar.

Dags att deklarera

I Teaterförbundets folder ”Tips och råd inför deklarationen” hittar du information som är bra att ha när du ska deklarera.

Här finns information om vad man ska tänka på när man deklarerar inkomster, och vilka avdrag man kan göra, till exempel vid tjänsteresor, dubbel bosättning och andra utgifter som varit nödvändiga ”för inkomsternas förvärvande”.

Det finns även särskilda råd till egenföretagare.

Årets deklaration ska vara inlämnad till Skatteverket senast torsdagen den 4 maj. Detta gäller även dig som bor utomlands.

Du kan ladda ner foldern på teaterforbundet.se

Årsmöten i avdelningarna inställda

Flera yrkesavdelningar har valt att skjuta fram sina årsmöten på grund av smittorisken. De berörda avdelningarna är Artistavdelningen, Biografavdelningen, Dramaturgavdelningen, Pedagogavdelningen, Scenografi- och Kostymavdelningen, Sveriges Filmregissörer, Sveriges Scenkonstregissörer och Sångaravdelningen.

Årsmötena är inställda tills vidare. Ny kallelse kommer när nytt datum för årsmötet är satt.

Rättighetsbolaget fördelar 28 miljoner för reprisersättningar

Rättighetsbolaget har nu betalat ut ersättningarna för repriser som gått i SVT och TV4 under 2019. Avtalen bygger på klumpbelopp som fördelas till rättighetshavarna. Totalt fördelas cirka 28 miljoner kronor.

Utbetalningarna har sin grund i överenskommelser i de kollektivavtal som Teaterförbundet för scen och film har tecknat med tv-bolagen.

Logga in på Mina sidor på teaterforbundet.se för att se dina utbetalningar.

Om du har fått din royalty på en check skickad till dig per post, och i framtiden hellre vill ha den direkt till ditt bankkonto behöver du registrera dig i Swedbanks kontoregister.

Rättighetsbolaget använder Swedbank för att göra sina utbetalningar. Därför ska du registrera dig i Swedbanks kontoregister – även om du har en annan bank.

Du registrerar dig på www.swedbank.se/kontoregister.

Medlemsannons

Lägenhetsbyte: Finnes 1 rok 87 kvm i Höstsol, vindslägenhet öppen planlösning, eget våningsplan - bytes mot mindre - gärna 2/3 rok om max 60-70 kvm. (maxhyra vid byte ca 7.000 -8.000kr)
Allt i Stockholm med omnejd av intresse- så tveka inte! Obs! Du behöver vara 50+ och medlem i Teaterförbundet för att kunna bo i Höstsols lägenheter.

Seriösa bytesförslag kan mejlas till info@teresiabjork.com

Teaterförbundet / för scen och film

Förbundsstyrelsen

***Verkställande utskott*: Simon Norrthon** (skådespelare) ordförande, **Christina Olofson** (filmregissör), vice ordförande, **Måns Clausen** (skådespelare), **Minna Krook** (koreograf), **Thomas Nording** (scentekniker) .

Övriga ledamöter: **Mary-Anne Buyondo** (skräddare), **Tove Dahlberg** (operasångare), **Robert Forsman** (säkerhetschef), **Andrzej Glosniak** (dansare), **Therese Hörnqvist** (producent), **Zofi Lagerman** (scenograf), **Martyna Lisowska** (musikalartist), **Aleksa Lundberg** (skådespelare), **Niclas Peyron** (production manager, film), **Pontus Plaenge** (skådespelare/regissör).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
facebook.com/teaterforbundet
twitter.com/teaterforbundet
instagram.com/scenochfilm

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På **teaterforbundet.se** hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

BOENDESTIPENDIUM GREZ-SUR-LOING

ANSÖK OM BOENDESTIPENDIUM

Teaterförbundet för scen och film och Teaterförbundets Rättighetsbolag delar varje år ut ett stipendium som innebär boende på Hôtel Chevillon i Grez-sur-Loing under oktober månad + ett resestipendium. Stipendiet kan sökas av en medlem i Teaterförbundet som är upphovsperson eller utövare.

Grez-sur-Loing är en liten by som ligger ett par timmar utanför Paris i Frankrike. Flera svenska konstnärer har genom åren bott på Hôtel Chevillon, som ägs av Grez-stiftelsen.

SÅ HÄR SÖKER DU STIPENDIET

- Ansök om stipendiet genom att logga in under Mina Sidor på **www.teaterforbundet.se** senast den 31 maj 2020.

Stipendiet delas ut under förutsättningen att det är möjligt att resa till Frankrike i oktober.

Kalendarium

30 mar **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)

16 apr **Deklarationskurs med Susin Lindblom**
Webinarium
(Teaterförbundet för scen och film)

20 apr **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)

22 apr **Rättighetsbolagets stipendier**
Sista datum att ansöka om årets stipendier.

11 maj **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)

31 maj **Boendestipendium i Grez-sur-Loing**
Sista dag att ansöka för boende i oktober.

1 jun **Förbundsmöte i Stockholm**
(Teaterförbundet för scen och film)

SÖK STIPENDIUM

FRÅN TEATERFÖRBUNDETS RÄTTIGHETSBOLAG

Teaterförbundets Rättighetsbolag utlyser 20 stipendier à 20 000 kr till utövande konstnärer (skådespelare, dansare, sångare) och till upphovspersoner (regissörer, filmfotografer, koreografer, scenografer, kostymtecknare/kostymdesigner, animatörer).

Stipendier kan sökas av de som under år 2020 är 55 år eller äldre och har medverkat i biograffilmer, tv-dramer eller i radioteater. Stipendierna grundas på upphovsrättsersättningar som inte varit möjliga att fördela individuellt.

SÅ HÄR ANSÖKER DU

Ansökningsblankett finns på **www.teaterforbundet.se** under fliken Rättighetsbolaget/Om Rättighetsbolaget/Stipendier. Du kan också beställa en blankett från:

Teaterförbundets Rättighetsbolag
Box 12710, 112 94 Stockholm
E-post: rattighetsbolaget@teaterforbundet.se
Telefon: 08-441 13 00

Din ansökan ska vara Rättighetsbolaget tillhanda senast måndagen den 20 april 2020.

Rättighetsbolaget
Teaterförbundets upphovsrättsbolag, Tiamb

SKATTER OCH AVDRAG - DAGS ATT DEKLARERA

WEBBINARIUM FÖR EGENFÖRETAGARE 16 APRIL 2020

En genomgång av allt du behöver veta för att deklarera för dig och din verksamhet. Samt en orientering av för- och nackdelar gällande A-skatt och F-skatt och hur man kan kombinera detta vid behov. Kursen tar även upp avdragsfrågor som är specifika för den som arbetar med teater och film. Kursen leds av **Susin Lindblom**, skattejurist med stor kunskap om kulturarbetares skattefrågor.

TORSDAG 16 APRIL KL. 11.30-15.30

Anmäl dig genom att logga in på Mina Sidor på *www.teaterforbundet.se/kurs7* senast 10 april 2020.En länk till webbinariet skickas ett par dagar innan kursen hålls.

Har du frågor kring kursen hör av dig till Sara Andersson: *sara.andersson@teaterforbundet.se*.

Teaterförbundet för scen och film presenterar stolt en av sina nya medlemmar

Välkommen Tiyrane Niskala!

Vad fick dig att gå med i Teaterförbundet för scen och film?
– Facket är en viktig del av vårt samhälle. Vilket märktes tydligt utomlands, svaga fack = svaga arbetare och förhållanden.
Varför är facket viktigt?
– Strengt in numbers.

Namn: Tiyane Niskala.
Ålder: 30.
Yrke: Hyr ut full-utrustade rum/sviter för postproduktion @ Timmer Film samt frilansar som prod. ass, koordinator etcetera.
Gör just nu: Ser *Blade Runner* för hundrade gången.
Tidigare jobb: Säljare i Dublin, Irland.
Favoritslogan: "Art should comfort the disturbed and disturb the comfortable" Cesar A. Cruz.
Nästa film/scenkonstföreställning du ska se: *Waking Life*.
Vad gör du om tio år: Producerar nån sci-fi.